

IZRAELITA

TANÜGYI ÉRTESITŐ.

 Felelős szerkesztő SZÁNTÓ ELEÁZÁR.

Megjelen havonként egyszer. — Kiadja az „Orsz. magy. isr. tanító-egyesület”. —
 Előfizetési ár: Nem tagok számára egész évre 2 frt. — Az egyesület tagjainak díjmen-
 tesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Óser Zeigmond egyleti pénz-
 tárnokhoz Klauzál-utca 4. szám küldendők. — Szerkesztői iroda: Sip-utca 12. sz.

Országos zsidó tanítók árvaháza és a veszprémmegyei isr. tanítótestület.

Az orsz. isr. tanítóegyesület 1886-iki közgyűlésében a veszprém-
 megyei tanítótestület egyik érdemes tagja indítványt tett egy zsidótanítók
 árvaházának megalapítására. A közgyűlés az indítványt magáévá tette és
 utasította a központi választmányt, hogy a kérdést tanulmányozza és
 tegye meg a kellő lépéseket, hogy az ige testté váljék, egy szóval teremtsen
 meg az árvaházat, melynek megpendítését a közgyűlés nagy lelkesedéssel
 fogadta.

A központi választmány ez ideig ez ügyben az iniciatívát nem ra-
 gadta meg. Miért? Ezt itt később mondjuk. De „nem alszik és nem
 szendereg” az árvák ügye; a fiatal, tette vágyó veszprémmegyei isr. ta-
 nitótestület önállólag kezébe ragadta az ügyet, fölhívást intézett a haza
 összes zsidótanítóihoz, mely több ezer példányban szétküldetett és így
 minden tanító kezében van. A veszprémi tantestület fölszólalására, mely
 rokonszenvre talált először is saját községében, a mennyiben a veszprémi
 község legkiválóbb és legintelligensebb tagjai, élőkön a régi és kipróbált
 tanügybarát Hochmut Abraham főrabbival és a hitközség elnökével, a ta-
 nitókkal együtt bizottságot alakítván, a következő felhívást intéztek az or-
 szág összes hitközségeihez:

„Tekintetes hitközségi előljáráóság! A zsidó hitközségi intézmények
 közt minden időben, de különösen manapság kiváló fontosságú a nép-
 iskola feladata. A zsidó népiskola az, melynek hivatása egyrésztől művelt
 honfiakat és lelkes honleányokat nevelni, másrésztől a zsidó ifjuság szivé-
 ben szent vallásunk iránt benső szeretetet és oly érzelmeket ébreszteni,
 hogy vallásunk iránt ne csak érdeklődni, hanem lelkesülni, sőt ha kell
 érte áldozatokat hozni is tudjon. E magasztos hivatás betöltésén első
 sorban a tanító fáradozván, nagy szolgálatokat tesz a zsidó vallásos
 érzület megszilárdítása körül. Ép azért nagyon sajnós, hogy az amúgy
 is rögös pályáján egy sötét felhő homályosítja el a zsidó tanító életének
 látóhatárát, mely szomorú körülményre szeretnők itt a közfigyelmet
 irányítani. Ha t. i. minden nemesen érző iskola- és emberbarát meg-
 gondolja, hogy az iskola eme hű munkása minő sorsnak néz eléje, ha
 öreg napjaira gondol, lehetetlen, hogy szive el ne szoruljon. A nagy váro-
 sokban a tanító számára tisztességes nyugdíj van biztosítva, a különböző
 hitfelekezetek többé-kevésbé tűrhető állást nyújtanak tanítóknak; egyedül
 a zsidó tanítók vannak csaknem önerejükre utalva. De mennyivel szomo-

rubb viszonyok közé jut a tanító családja, ha fentartója a testet és lelket emésztő munkából teljesen kidől! Ki gondoskodik az apátlan szegény árvákról? Az a csekély nyugdíj és gyámpénz, melyet az országos nyugdíj-alap nyújt, még a legnélkülözhetlenebb szükségleteket sem fedezheti. A zsidó hitközségek nagyobb része pedig önmagáért és iskolájának fentartásáért küzd, nincs tehát azon szerencsés helyzetben, hogy egyenként gondoskodhassék saját tanítója árváiról. Így a legtöbb esetben annak árvái, ki életének javarészét mások gyermekei oktatásának és nevelésének szenteli, a legelhagyatottabb állapotban maradnak és teljesen jószívü emberbarátok könyörületességére vannak utalva.

Az ily szomorú sorsra jutott árvákon némileg segitendő, lón a veszprémmegyei izr. tanító-egyzsület 1886. évi május hó 11. és 12-én tartott közgyűlésében egy „országos zsidó tanítók árvaháza“ életbeléptetésének eszméje megpendítve, mely a következő indokok alapján fogadtatott el:

1. A zsidó tanító a hitfelekezeti ügyében nehéz és fárasztó munkát végez, anyagi viszonyai pedig többnyire olyanok, hogy elhalálózásakor családja a legtöbb esetben szomorú anyagi küzdelemnek van kitéve.

2. A jogosság és méltányosság megkívánja, hogy elsősorban a zsidó hitközségek, mint iskolafentartók gondoskodjanak annak árváiról, ki egész életében legjobb erejével a zsidó iskola szolgálatában állott.

3. A zsidó hitfelekezeti ez idő szerint nem bír még ilyenemü jótékony célú intézménnyel, a budapesti paedagogiummal összekötött országos tanítói árvaház pedig a legjobb akarat mellett sem nyújthat zsidó vallásos nevelést.

A közgyűlés az észme foganatosítására alulirt bizottságot küldte ki kébeléből azon utasítással, hogy ez a kezdeményezést megtéve, az ügynek a magyarhoni zsidó hitközségeket, nemeslelkü hitsorsokat és hazánk zsidó tanítóit nyerje meg. Ezen bizottságnak tagjai nemcsak az első sorban érdekelt tanítók, hanem — mint az aláírásokról látható — a helybeli hitközség elnöke több a hitközség élén álló vezérférfiuval együtt. A bizottság megalakult és többszöri ülésezése alkalmával ez eszne megvalósításának módja minden oldalról élénken megvitattatván, eredményét az alább közlött módozatokban van szerencsénk előadni.

A jó ügynek vélünk tehát szolgálatot tenni, midőn egy „országos zsidó tanítók árvaháza“ életbeléptetésének pártolását a zsidó hitközségek tek. előljáróságainak melegen ajánljuk. Jól tudjuk ugyan, hogy ezen ügygyel nagyfába vágtuk fejszénket; hanem vállvetve, egyesült erővel könnyen lehet foganatosítani azt, a mi egyesek erejét fölülmulja.

Azért a legnagyobb tisztelettel fordul az alulirt bizottság a tek. előljáróságához azon kérelemmel, méltóztatnék az „országos zsidó tanítók árvaháza“ ügyét kegyes pártfogásába venni és hozzájárulásával életbeléptetését lehetőleg előmozdítani. Kedves hitfeleink! Fogadják gyámolításokba az elhalt tanítók árváit! Evvel nemcsak az emberszeretet szép művét gyakorolják, hanem kötelességet rónak le azok iránt, kik szent vallásunk szolgálatában a zsidóság reményét, virágát gondozzák és örök hálára kötelezik azokat, kik annál nagyobb hévvel, annál nagyobb lelkesedéssel végzendik napi munkájukat. Mert hiába, a zsidó hitközség egyik kiváló intézménye csakis az iskola marad, Jesaja próféta szerint, a ki mondá: „A jövőben fog Jákob gyökerezni, akkor Izrael majd bimbót hajt és virágzik“. A jövő pedig az ifjuságé!

Kelt Veszprémben, 1887. évi október hó 2-án.

Krausz József, könyvkereskedő és nyomdatulajdonos, bizotts. pénz-

táros. Dr. Steiner Kálmán, ügyvéd, hitközségi elnök, mint az árvaház-bizottság elnöke. Szép Lipót, népt. biz. ellenőr. Schwarcz Sámuel, népt. biz. jegyző. Dr. Halassy Vilmos. iskolaszéki elnök. Hochmuth Abrahám, főrabbi. Baum Fülöp, tanító, egyesületi elnök. Rónai Adolf, néptanító. Dr. Sándorffy Miksa, járásorvos. Dr. Fischer Béla, városi orvos. Fuchs Miksa, hitk. pénztáros. Havas Bertalan, néptanító. Schór Ármin, neptanító. Fischer Mór, néptanító. mint a bizottság tagjai.*

Az országos izr. tanítóegyesület minden egyes tagja nagy hálával fogadja a veszprémi hitközségi tagok ezen nemes lelkesedését és a központi választmány tőle telhetőleg bizonyosan támogatni fogja nemes törekvésében. Szerény véleményem szerint a bizottság jól cselekednék, ha Fehér- és Veszprémmegyék kerületi elnök útján egybehivatná a kerületi képviselőket és ennek kebeléből a haza összes kerületeihez fölhívást intézne, hogy az összes kerületek, tehát a haza összes zsidósága foglalkozzék e fontos kérdéssel.

Ha a haza összes kerületei e mindenestre idő- és népszerű kérdéssel foglalkoznának, nagy szolgálatot tennének más szempontból is a zsidóság közügyeinek.

És most térjünk át arra, hogy az orsz. tanítóegyesület központi választmánya miért nem tett ez irányban semmit. Ennek megértésére egyesületünk multját és eddigi céljait kell szellőztetnünk. Egyesületünket keletkezése óta mindenki jobban pártolta mint a tanító. Lederer Abrahám 1866-ban tartotta az alakuló közgyűlést. 1869-ben átadott utódjának több ezer forintot és egy nagyon megfogyott tagsági lajstromot. 1875-ben Friedmann Mór tanár és pesti főkantor az elnökséget felszaporodott ezrekkel, de alig számbavehető tagsági lajstrommal adta át utódjának. És ha a januári számban t. olvasóink a tagok névsorát olvasásuk. látni fogják, hogy a tőke ismét szaporodott, de a tagok létszáma még távol sem felel meg a hazai tanítók létszámának és ezek tagsági díjaiból a törzsvagyont egy fillérrel sem lehetne fölszaporítani.

És mik voltak eddig az egyesület kitűzött céljai? Első sorban elaggott tanítók, özvegyek és árvák segélyezése. Megfelelt-e eddig az egyesület feladatának? A ki évi kimutatásainkat olvassa, csak azt mondhatja nagy mérvben. A mult közgyűlés az özvegyi díjakat fölemelte 200 forintra. tehát 100 %-kal, a tanítók részvéte pedig 5 %-kal sem emelkedett. Az egyesület vagyona szaporítása céljából iskolakönyvek kiadását vontatta hatáskörébe; ha a tanítók ezt pártolnák az egyesület maga is nem sokára **sajátjából árvaházat** emelne. Az egyesület eddig 16 népiskolai könyvet adott ki. Mindenki könnyen kiszámíthatná, mennyit jövedelmezne ez, ha összes iskoláinkba ezeket bevezetnék. És teszik ezt tisztelt kartársaink? Vagy tennék-e, ha ma az országos tanítóegyesület kimondaná, hogy egész törekvése csak is árvaház létesítésére fog szoritkozni?

A losonczy tanító például, mint ezt amult havi M. Zs. Sz.-ben olvastuk, az egyesület könyveit azért nem vezeti be, mert ő Radó olvasókönyveiben előforduló bibliai olvasmányok nyelvezetén nem akarja a losonczy gyermekek nyelvét rontani.*) (Radóról illetékes körökben azt tartják, hogy mint a budai kir. tanítóképző-intézet rendes és a keresk. akad. rk. tanára zamatos magyarságával oly derék gyerek, hogy még losonczy tanítónak is beválnék.)

A Magy. Zs. Szemle e losonczy tanítója egyébiránt az egyesület más

*) Hogy hogyan vélekednek más, szinte nem illetéktelen tanítók olvasókönyveink felől, erre nézve utaljuk a t. olvasót jelen számunk azon cikkére, melyben Szép Lipót derék kartársunk Veszprémben könyveinkkel szakszerűen foglalkozik. Szerk.

büneiben is ártatlan; az ő filléreit az egyesület sem tőkéjéhez nem adta, sem holmi özvegyek vagy szükölködő tanítók segélyezésére nem pazarolta, mert ő úgy mint kartársai az egyet kivéve, ki ez évben belépett, az egyesület tagjai soha sem voltak. De hálásan kell itt felemlítenem a losonczyi községet, mely nagy áldozatok árán jó iskolát tart és ha tanítói az egyesületet nem is ismerik, a község maga ismeri és pártoló tagja.

A lelkes veszprémi tanítókhöz szólunk, azért hadd álljon itt még egy szomorú példa a mi tanítóink közönyéről, Veszprém közeléből, a szomszéd megyéből.

Egy közgyűlés alkalmával egy kaposvári tanító egy szellemes és szakszerű előadással gyönyörködtette az egész hallgatóságot. Fájdalom, ez az előadás hattyudala is volt. E közgyűlés alkalmával tagnak fogtam. Egy év múlva a szegény megbetegedett és meghalt. Az egyesületnek ez eset 200 frtjába volt. Ezért Kaposvárott egyetlen egy tagunk sincs, könyveinket be nem vezetik; ha a fővárosba jönnek, a sip-utczát kerülik. Félnék, hogy vagy megfogják tagoknak, vagy úgy járhatnának, mint szegény kartársuk.

Ne vegyék tehát rossz néven a veszprémi kartársak, ha lelkesedésükben osztozkodunk ugyan, de tanítóink áldozatkészségében nem hiszünk. A veszprémi kartársak és a nagyra tisztelt bizottságot fáradozásában készségesen támogatni akarjuk, nemcsak erkölcsileg, hanem anyagilag is. Mi tovább fogunk fáradozni az egyesület tőkéjét szaporítani és a legközelebbi közgyűlés elhatározhatja, mennyivel járuljunk vagyionunkból a létesítendő árvaház számára, ha — az létesül. *Szántó.*

Haladunk.

II.

Mágo cs. Ez a község kissé hanyatlott. A hatvanas évek közepe táján itt működött Poláček, ki időközben orvos lett, itt működött Schön József, ki jelenleg a főváros szolgálatában áll vagy 15 év óta, később ide került Krausz jelenleg csornai tanító, ki szeretetreméltó nejjével az iskolát a korszellem színvonalára emelte oly mérvben, hogy mindkét nembeli ifjuság megállotta a sarat, — most egy tanító Vértessi úr működik itten nagyobb sikerrel, mint szerencsével. Kollegánknak tiszta szívből kívánjuk, hogy mihamarább tehetségének megfelelőbb állást nyerhessen, mert Mágo cs községe bizony silány állás oly ember részére, ki jobb sorsot is érdemel.

Dombovár. Mikor az ötvenes évek végével én itt tanítószkodni kezdtem, akkor Dombovár kis község, én nagy ember voltam. Most megfordítva áll a dolog. Dombovár gyarapodott, — én kisebb lettem. A község diszes templomot és iskolát épített, két tanítói állást szervezett, — én főtanító voltam, mert egyedül működtem, — most nem vagyok főtanító, mert még kilenczen vannak oldalam mellett, kik mindegyike ember a gáton. Akkor bérelt szobában volt elhelyezve az ifjuság, a tanító ad majorem dei gloriam „napokat evett“, — most, mint emlitem — diszes iskola-termek építettek, Weisz és Stern tisztességes anyagi ellátásban részesülnek. Persze azóta nagyot forgott az idő kereke, a város vasuti állomást nyert s' így gyupontja lett a környék kereskedésének. Az én volt tanulóim képezik a község tagjainak jelentékeny részét, — leány-növendékeim lettek az anyák, kik annyit mégis tanultak nálam és az életben, hogy a tanító a hitközség lelke, hogy kezére van bízva a jövő nemzedék boldogsága.

Szill. Szent áhitat szállta meg lelkemet, midőn évtizedek után e község táját láttam meg újra. Itt rengett bölcsőm és itt porladoznak drága szüleim csontjai. Apám szegény, de mivelt ember volt, esténként tanítgatta fiait, anyám pedig, a szeretet legédesebb megtestesítése, gonddal nevelte gyermekeit. A büszkeség nemes érzetének vegyületével mondom, olyan magyar zsidóasszony, mint ő volt, kevés van az országban, magyar volt a jelleme, zsidó a szelleme; magyar volt a neve és zsidó szive, mely minden szép és nemes eszméért rajongni tudott. Hát a község? Az bizony nagyott hanyatlott. Az ötvenes évek elejével volt jól szervezett iskolája, hitszónoka, a dicső emlékezetű Ehrlich Ede, szükség esetén, magyar hitszonokat is tartott, — most egy tanító működik ottan, egy derék és tetőtől talpig tisztességes fiatal ember, Wolf, kinek szülei igazi magyar vendégszeretettel fogadtak; fogadják e helyen forró köszönetem nyilvánítását szives barátságukért. A község elszegényedése és hanyatlása lépten-nyomon észlelhető. A gazdagabb családok elköltöztek innen, a szegények pedig alig képesek a hitközség szükségleteit fedezni. Hogy az antiszemita Gruber itt az idén megbukott, az nagy részben gyermekkori barátomnak, Friedländer Jakab földbirtokosnak köszönhető.

Innen Tolnamegye Kölesd nevű falujába utaztam, hol az általános tolnamegyei tanítóegyesület közgyűlését tartá és ahol a környék zsidótanítóit is együtt találtam. Igazán jól esett látnom, hogy felekezetünk tanítói mily szép tekintélynek örvendeznek és hogy a napirenden volt szép tárgyakhoz rögtönözve és talpraesetten hozzászólni is képesek. A gyűlésre utazott zsidótanítók a politikai községek részéről nyertek fogatot és mérsékelt napidíjt. A következő éjjelt Pakson töltém, hol Laufer és Grün kedves kartársak kedves vendégszeretetében részesültem. Itt szép tapasztalatokat tettem. Két község létezik itt ugyanis. Mig együtt éltek a felek nem voltak képesek korszerű iskolát állítani, hogy külön váltak, úgy az orthodox mint a haladó hitközség oly szép iskolaépületet emelt, hogy Istennek is kedve telhet benne. Versenyre keltek a felek, csak versenyezzenek egymással Isten dicsőségére, felekezetünk üdvére. Mint örvendetes tényről szívesen regisztrálom, hogy a paksi aut.-orth.-izr. népiskolában az országos magyar izr. tanítóegyesület által kiadott olvasókönyvek használatnak. Anjányuk a példát orth. iskolánkban működő testvéreink figyelmébe. Paksról a Duna mentén Budapestre, Vácra, Esztergomba utaztunk; de hosszabb ideig csak Komáromban időzhettünk hol azonban nincs zsidóiskola.

Összegezve a mondottokat és egybevetve avval amit a Népt. Lapja 1868. évfolyamának 4. számába irtam, megállapíthatjuk a mérleget, mely szerint bátran mondhatjuk, haladunk. Igaz ugyan, itt-ott hanyatlás észlelhető, hanyatlás, mely részben a kereskedelmi viszonyok, részben pedig a felekezet kebelében duló egyenetlenkedés nyavalyájának tulajdonítható; de általán véve a zsidó népiskola virágzásnak indult, a magyar szellem géniusának kedvelt tanyája és a zsidó önérzetnek ébresztője. Isten velünk és szent ügyünkkel, mely egyuttal a nemzet, a haza, az egész magyar társadalom szent és magasztos ügye.

Schön Bernát.

A tanítóképzésről.

Utóbbi időben a szaklapok igen gyakran hoznak a tanítóképzésről értekezéseket, lapunk azonban érdemlegesen még nem tette megvitatás tárgyává a dolgot, noha tagadhatatlan, hogy oly nagy testület, mint a

mely e lapot olvassa és oly méltán érdekelheti a tanítóképzés ügye, helyén való, hogy az ügyhöz szintén hozzászóljon.

Első sorban tehát ezen okból tettem értekezésem tárgyává ezen ügyet. Van annak azonban, hogy a tanítóképzésről most szólok, más oka is, mely, ha nem is nevezem meg nevééről, világosan ki fog tűnni tárgyalásomról.

Mindazon általános dolgok, melyek a magyar tanítóvilág minden napi panaszának bibéjét képezik, a jelenkori hibás rendszerű tanítóképzésben lelik indító okaikat. Hibás a rendszer és nem leplezem véleményemet, noha magam is csak pár évvel ez előtt kerültem ki iskolájából. Ismerem annak minden árnyoldalát, legyen az állami, vagy akár felekezeti.

Vannak ugyan, kik a mai tanítóképzésnek feltétlen istenítői, de azoknak csak a külső diszszel van dolguk, nem vágják a bonczolókést az irhán belülre. Nem ajánlhatom ezen feltétlen hó lolóknak, hogy a képezdek bármelyikéből oklevéllel kikerült tanítóval a különböző neveléstani elvek felett vitába ereszkedjenek. Nem ajánlhatom, mert nem szeretek kellemetlen meglepetések okozója lenni.

A tanítójelölt négy évet tölt a képezdén. Ugy kellene, hogy négy középiskolai osztálynak sikeres végzése után lépjen be a képezdébe, de igen helytelenül járnak el az igazgatók, vagy általában a kik a felvétel felett határoznak, hogy csekélyebb előkészültségű ifjakat is felvesznek, ha a felvételi vizsgálatnak megfelelnek.

Helytelen ez, mert éppen azért kell a négy évi tanidőnek legalább nyolczvan százalékát az elméleti képzésre fordítani, mert a növendékek igen selejtes ismereteket hoznak magukkal. Az oktatást tehát minden egyes tantárgyból ugyszólván elején kell kezdeni.

Ez roppant nagy hiba. Sokkal helyesebb eljárás volna, ha a felvételi szabályzatokat oda módosítaná a miniszterium, hogy a középiskola hat osztályát végzett növendék léphet csak be a képezdébe. Helyesebb volna ez már annálfogva is, mert a középiskola növendékei is igen megrostáltatnak addig, míg a hatodik osztályt eléri. Így továbbá eléretnék az az igen fontos körülmény is, hogy a tanítónövendékek válogatott ifjakból kerülnek ki és magukkal hozzák azon reális ismeretek nagy zömöt, melynek elsajátítására most a képezdei tanidőnek nagy része fordittatik. Már pedig, ha ezen időnek csak a fele is a tanítási gyakorlatok javára volna még fordítható, úgy összehasonlíthatatlanul jobb tanítók kerülnének ki a képezdeből.

Ugy van! Mert a képezdében az elméleti tanításnál annyi különféle elvről hall futólagos említést tenni a növendék, s oly kevés alkalma van az egyes paedagogiai elvekkel tüzetesebben foglalkozni, hogy azok, mikorra valóban, mint tanító működik, miként elmúlt álmok tűnnek fel előtte és jó, ha közülök többet még nevééről is képes csak megnevezni. Hogy triviális kifejezéssel éljek, csak úgy tömik a növendékekbe a sok elméletet, de arra édeskevés figyelem fordittatik, hogy az elsajátított ismeretek maradandók legyenek.

Ennek oka abban rejlik, mert roppant sok időt kell a mai rendszer szerint a reális ismeretek tanítására fordítani. De vagy ezen középiskolai tantárgyakból kellene kisebb tananyagot felölelni, vagy ha az épen olyan nagyon szükséges, a mit én egyáltalán nem látok be, úgy ne vétessék fel a képezdébe más növendék, mint a ki legalább hat középiskolai osztályt sikerrel végzett.

Egyes tantárgyakból igazán túl sokat tanítanak az elemi tanítóképzőben. Hogy csak néhányat említsek, pl. a számtanban fölösleges a betű-

számтанból odáig haladni, mint a gimnázium nyolczadik osztályában, mert a gyakorlatban nem igen nyilik alkalmunk ennek alkalmazására és egy pár év alatt az egészet elfelejti az ember, pedig az annak elsajátítására fordított drága időre más tantárgyban igen nagy szükségünk volt volna. Így vagyunk a természetrajzi tantárgyakkal is, az általános természetrajzi ismeretek oly alaposan kezeltetnek, mintha abból a növendék tudorságra készülne. pedig a gyakorlatban nagyon sokkal szükségesebb az életben előforduló egyedek, a részletes természetrajz ismerete oly mérvben, a mint az félannyi idő és fáradsággal elsajátítható.

Nem folytatom tovább, noha könnyen bebizonyíthatnám még több tantárgynál is, hogy a tanterv túl ló a czélon a siker kárára.

Egészen másként áll a dolog a gyakorlattal. Bizony igen furcsa volna, ha az iskolaszék valamely intelligens tagja azzal a kérdéssel fordulna egy pályázó kezdő-tanítóhoz, hogy mennyi időn át gyakorolta már magát a tanításban?

Sok tervezetet dolgoz ki a növendék, a mi alig ér egy fabatkát, de a mi műnyelven „fellepés“ nevet visel, abból a növendékre három—négy jut az egész négy éven át. Ez is az istenített rendszer áldása. De ismerem tanítókat, a kik növendék korukban még ennél is kevesebbszer gyakorolták magukat a tanításban, tehát az egész idő alatt még minden elemi tantárgyból sem tanítottak legalább egyszer is.

Azt nem tagadhatni, hogy a tanítónövendék egyszeri fellepése már igen nagy haszonnal jár. A tanításra való előkészítés a tanár részéről egyrészt, a körülményes készülődés a tanításhoz a növendék részéről másrészt, továbbá a megtörtént tanításnak minden oldalu megbirálása a növendékek, a mintatanító, a szaktanár, a paedagogia tanárának részéről, oly képző eszközök, melyeknek üdvös hatását el kell ismernünk. De épen ezen nagy horderejénél fogva kell nagyon sajnálnunk, hogy egy növendékre csak oly igen ritkán kerül a sor. Mások tanítási eljárását figyelemmel kísérni az öngyakorlathoz ugy aránylik, mint legfeljebb 1 : 5. Ha néhány hónapban egyszer a növendék a tantervből hajánál fogva kiszaggatott témát tanít, az nem lehet paedagogiailag, szükebben methodikailag helyes tanítás. Az előzményeknek nem ismerése, a következő leczkékkel nem törődés, az egész megelőző tanítás fölött semmi áttekintés, ezek mind oly tényezők, melyek kizárják az eszmetársítást, a kellő fokozatosság megtartását, a növendékek individualitásának tekintetbe vételét, sőt még sok egyebet, ugy, hogy a szakember szemében az egész, mint tanítósdijáték fog feltűnni. Mennyire másként állana a dolog, ha a növendék egy-egy tárgyat, pl. egy hónapon át kezelne kellő felügyelet, szakszerű vezetés mellett? Itt minden egyéb előnyön felül tetézné a dolgot a felelősség terhe is, mert egy havi tanidő alatt szép haladást kell már felmutatnia.

Volna még más út is, melyen közelébb érnének Rómába, melyre e tárgyalás folyamán még rátérek.

Az a mód, melylyel a növendék magát gyakorolja (?) a tanításban, nem felel meg czéljának. Mert vegyünk fel egy példát hasonlat végett. Egy fiatal orvos elvégezvén tanulmányait, oklevelet nyer. Ha már most azonnal a gyakorlat terére lépne, akkor az örök békesség virágos kertjét csakhamar tele plántálná. De minden jóra való orvosnövendéknek van annyi belátása, hogy mielőtt önálló gyakorlatot kezdene, elébb valamely kórházban a főorvos vezérlete mellett szerez egy-két évi gyakorlatot, mert jól tudja, hogy 2—3 betegészlelés, a mi a tanidő alatt jutott személyére, daczára az akószámra mért elméletnek, sem ér sokat.

Körülbelül így áll a dolog a tanítóval is, noha az ő eljárása, ha sokat botlik is, nem öl. de okvetetlenül kártékonyan hathat a gyermek szellemi és testi fejlődésére, a tanító pedig kellő szakszerű tanács hiányában elbizakodik önállóságában, s félő, hogy a profeszor urak minden ketes tanácsa daczára is, tanítványaik egy nagy része nem lesz olyan mester, mint a minőnek lennie kellene; s egy szó annyi, mint száz: úgy mint a pap elébb hosszú éveken át káplánkodik, míg önállóan vezethet hitközséget, nem ártana a tanítónak sem néhány évi segédeskedés jó tanítók folytonos felügyelete mellett. Ez a mód kalapálná erőssé azt a vasat, melyet a praeparandia megtüzesített; ez az eljárás aczélozná meg a tanító erejét és segitené azon halmaz elveket a gyakorlatban tudatosan alkalmazni, melyeket az önálló gyakorlatban különben a feledés szele pozdorjaként szór szét és hord el.

De minden éremnek két oldala van. Nézzük már a másik oldalát is.

Mindaddig, míg a tanító a „társadalom mostohán díjazott napszámosa“ marad, nem remélhető, hogy a fentebbiekben csakugy odavetőleg fejtegetett rendszer keresztülvihető volna. De, tekintve az ország jelenlegi anyagi helyzetét és azt mi tanítók legeslegjobban ismerhetjük, sok időre kába reményeket táplálnánk, ha helyzetünk javulását várnók. A társadalom hideg részvéttel díjaz, utánoz halhatatlan államférfiakat, kik lángelkükkel igazán átlátták a ferde eljárás szomorú következményeit, átlátták, hogy a mindennapi kenyérgond eltompítja a legnemesebben érző kebel érzelmeit is, hogy nem lehet állandó a hivatásáért való lelkesedés akkor, midőn annak hálátlanság, kenyérgond a jutalma. Ha a bölcs állítja, hogy a tanítók anyagi helyzetén javítani kell, a tömeg fellengős frázisokban utánozza a szavakat, azzal a tanítók sorsa még mindig marad a régi, a szomorú. Nem szavakra, de tette van szükségünk, nem annyira a saját, mint a haza érdekében; mert nincs oly mély kút, melyet nem lehetne kimeríteni, nincs az a forró lelkesedés, az az önzetlen, odaadó munkálkodás, hivatásérzet, mely meg nem törnék, el nem mindennapiasodnék a közöny, a sivár, balga, üres részvétet színlelő beszédek hallatára, melyekkel a tanító őszinte, önfeláldozó munkásságát vélik díjazhatni a hatalmasok. Pedig a hazának nagy szüksége van a tanítók lelkesedésére; mert ha a tanító kebelét nem dagasztja ama nemes öntudat, hogy minden jól végzett napi foglalkozásával hazájának, a nagy emberi társadalomnak tesz jó szolgálatot, jobbat, mint a ki lóversenyekre tizezreket költ, ha nem tölti el a tanító kebelét ama magasztos érzelmek, mely felemel, mely a dermedni kezdő keblet átmelengeti, mely a lankadó lelkesedést újból tette készíti, hogy szolgálataink a haza talajába ültetett magvak, melynek gyümölcseit sokan fogják élvezni, úgy megszünik állásunk saját szemcinkben is eszményi lenni, és ettől Isten mentsen, mert ekkor munkálkodásunk lealacsonyodik közönséges napszámmá, és ekkor olyan lesz a szolgálat, mint a milyen a díjazása.

Remélhetjük-e, hogy a középiskola hat osztályát jó sikerrel végzett növendék ma a tanítópályát válassza? Bizony, a mi állásunk, javadalmaságunk nem csábíthat senkit, nem kivált olyakat, kik előtt más, ha nem is eszményileg szebb, de gyakorlatilag sokkal jobb pálya áll már nyitva. És éppen az a paradoxon, hogy a legsilányabbul díjazott tanítók gondolkozzanak, érezzenek, hassanak és neveljenek törhetetlen lelkesedéssel, lássák eszményinek az állást, mely a legdurvább prózában áll előttük. A neveléstörténet arra tanít bennünket, hogy a fáriai iskolák korától, a mai modern iskoláig a tanítók megtették, a mit a kor követelt tőlük, de a társadalom mindig szükkeblü volt irányukban; de megtanulhatjuk még

azt is abból, hogy a mai eljárásnál, a tanítók díjazásánál, tekintve az igényeket, melyek e karhoz a különböző korszakokban fűzettek, tekintve továbbá a tanítók szükségleteit a különböző korokban, mint mondám, a nevelés- és oktatástörténetben világos feljegyzéseket találunk, hogy volt idő, midőn a tanítók fizetésükből annyit takaríthattak meg, hogy hazai vagy külföldi akadémiákon folytathatták tanulmányaikat. (Lásd: Zsinati végzések a XVI. században. Id. Kiss Áron.)

Miként állanak ma az ügyek, arról keveset, de jellemzően kívánok szólni. A tanítóképzőkben házi ipart tanítanak. Ennek lehet különböző célja. Talán, hogy a tanulókat is tanítsák majdan erre. Tudtommal, mert magam is tanultam, évente néhány iparág vétetik kezelés alá. Abban az időben mikor én tanultam, tanítottak a szalmafonás, szalmakirakás, könyvkötészet, kosárkötés, lombfűrészlés és még sok egyéb. Az a dolog természetében van, hogy ennyi mindent művésziességgig megtanulnunk egyáltalán nem lehetett, de a legtöbben csak annyira vittük, hogy láttuk csiuálni. Egy-két székely ifjút kivéve, a kik ezen ismereteket magukkal hozták, valamenyien a kontárságnál maradtunk. Tanítására tehát nem vállalkozhatunk, sőt neveket nevezhetnék, kiket annyira elront ezen foglalkozás fontosabb tanulmányaiknak folytatásától, hogy csaknem veszélyeztetve volt jövőjük általa. Különbö, ha az legyen egyik célja ezen tanításnak, hogy a gyakorlatban mellékkeresetünk legyen, hát az ilyentől óvja meg az Isten a tanítókat. Iskola után nem műhelybe kell menni a tanítónak, nem mintha az lealacsonyító volna állásunkra, hanem legyen lehetséges tudománnyal foglalkoznia. Legyen akként díjazva, hogy szabad idején saját könyveiben való (melyekre bizony alig tehetünk szert, mert nem jut erre, ha deficitet nem akarunk) búvárkodhassék, hogy ismereteit gyarapíthassa, mint intelligens emberhez méltó, mint tanítónak okvetlenül szükséges.

Ekkor fogják méltán elvárhatni, hogy a hazai tanítótság intelligens legyen oly mérvben, a mint a mai előrehaladott kornál fogva kell, hogy legyen. Anyagi függetlensége egyrészt, s megkívánt intelligencia bírása másrészt ketté fogják vágni a gourdeusi csomót, a tanítói tekintély meg lesz teremtve, s a kinek kell, s van-e olyan, ki nélkülözését fájdalommal nem érezné. megszerezheti.

Mai helyzetünk szomorú, de igen egyszerű volna e kórt gyógyítani, csak a sok frázis helyett, valami tettet nyujtanának azok, kiktől elvárjuk.

Ha röviden összegezném, a mit eddig fejtegettem, az tűnnék ki, hogy a tanítói pályára lépők száma nagyban csökkenne, intelligensebb elemek jutnának a képzőkbe, észszerűbb vezetés alatt jobb tanítókká válnának, megletebb férfiak lépnének gyakorlatba, jobb díjazás mellett önművelődésükre több gondot fordíthatnának, anyagilag függetlenek maradnának és mindezeknél fogva egész lélekkel, legjobb tehetségünk szerint eszményi pályánknak élnének. A hasznát az ilyen állapotnak nem kell részleteznem, a mit mi, tanítók élveznénk belőle, nem kell és nem lehet első helyre állítanunk.

De akár mennyire hatnak a szomorú társadalmi viszonyok az elemek romboló erejével kedélyünkre, iparkodnunk kell állásunkat valójánál derültebb színben látnunk, minden anyagi kellemetlenségek daczára oda kell törekednünk, hogy azt ne annyira anyagi, mint inkább erkölcsi oldaláról figyeljük meg és egész tehetségünkkel kell kiaknáznunk annak ideális előnyeit, a mire pedig elég alkalmunk van.

A kívánt, hön óhajtott állapotok be fognak következni, hiszen szórványosan, találunk is már e hazában kedvezőbb viszonyok között élő

kartársakat, csak mi ne mulasztunk el semmit, a mi érdekeinket előbbre viheti, a műveltségnek szelében való elterjedésétől pedig sokat el lehet várunk.

Nyitrán, 1887. november hava.

Erber Lipót.

Az olvasókönyvek kérdéséhez.*)

Tisztelt közgyűlés! A „veszprémmegyei izr. tanító-egyesület“ elnöksége felkért, hogy mint egyik tagja a múlt évi közgyűlésünkben választott könyvbíráló bizottságnak az átirata kapcsán hozzám küldött 25 illetve 36 drb részint magyar, részint német népiskolai olvasókönyvet áttanulmányozzam és ezek használhatósága felől véleményt mondjak. Eme megbízatás és felszólításnak szíves engedelmeikkel most megfelelni iparkodom.

Magától értetődik, hogy nem bocsátkozhatom mind a 36 előttünk fekvő olvasókönyvre vonatkozó részletes kritikába. Ez a szaklapok dolga, midőn valamelyik új könyv a könyvpiacra megjelenik. Nem csak azon kérdésre kell felelnem: Melyik magyar és német olvasókönyvet ajánlhatok a t. közgyűlésnek, hogy ezentúl a Veszprémmegyében főnnálló izr. népiskolában ezek mint legalkalmasabbak használtassanak? Hogy ezen kérdésre érdemlegesen és objektíve megfelelhessenek, de különösen, hogy a t. közgyűlés maga is alkothasson magának kellő ítéletet, tisztában kell lennünk az olvasás föladatával, céljával és az elbírálás kriteriumát képező elvekkel, a melyek bennünket a könyvek megválogatásában vezessenek.

Az olvasás főcélja a népiskolában az olvasás tudásának elsajátítása mellett a tanulónak összes értelmi képességét fejleszteni és erkölcsét, érzelmét nemesíteni; tehát egyszóval léleknevelés, mely a tiszta erkölchöz vezet. Ennek szolgálatában áll a nyelvképzés is, mely szerint a tanuló szellemi ereje annyiba fejlesztessék, hogy magát helyesen és értelmesen kifejezni megtanuljon; továbbá, hogy az olvasni tudás elsajátításával eszközt nyerjen más tantárgyak tanulmányához, valamint kellemes és hasznos órák betöltéséhez. Az olvasástanítással ilyformán az egész embert egész szellemi és erkölcsi lényét segítjük nevelni, minélfogva a tantárgyak között első helyet foglal el. Csakhogy az osztályok különfélesége szerint e főcél különböző fokokra oszlik szét. Ugy az első osztályban fődolog az olvasás mechanikájának elsajátítása; a II. osztályban az olvasás nehézségeinek leküzdése, bizonyos jártasság megszerzése, a III. osztályban az olvasás mint az értelem fejlesztője, a felső osztályokban mint az érzelem nemesítője és a hazai irodalom megkedveltetőjeképpen szerepel ezen tantárgy. De ezen főcélok mellett egyik osztályban sem szabad az olvasni tudás többi fokozatait számitáson kívül hagyni és különösen mindegyik osztályban kell az olvasást mint a nyelvtanítás középpontját tekinteni.

Miután az olvasástanítás ilyen nagy horderejű, az olvasókönyvek szerkesztése már régóta képezte a legkiválóbb tanfériak főgondját. Hogy csak pár példával igazolhassam eme állításomat, utalok a Berlinben 1734. évben született és 1805. évben elhalt Rochow Frigyes Eberhardra, ki vagyonos földbirtokos volt és megdöbbenve a falusi nép tudatlanságán, Reckan, Krahne és Gettin nevű falvaiban saját költségén állított iskolákat. Művei közül leghiresebb lett a „Kinderfreund“ című 1766. évben kiadott olvasókönyve, mely százezernél több példányban terjedt el. Ez volt az

* Fölolvastattott az alább nevezett egyesületnek f. október hó 5-én és 6-án Veszprémben tartott közgyűlésén.

első olvasókönyv Németországban. Ehhez hasonló Felleiger János Ignác (sz. Sziléziában Gloganban 1724. évben, meghalt Pozsonyban 1788. évben) által szerkesztett olvasókönyve. Ausztria közoktatásügyére közvetlen befolyást gyakorolt. Mária Terézia 1778-ban a pozsonyi prépostsággal adományozta meg, II. József 1780. évben Pozsonyba küldötte hazánk közoktatásának szervezésére. Diesterweg Adolf, a „német Pestalozzi“, ki 1790. évben Siegenben Westfáliában született és 1866. évben halt meg, szintén irt kiváló német olvasókönyveket. Ezekon kívül Németországban általában az olvasókönyvek szerkesztése idővel óriási mennyiségre szaporodott. — A magyar férfiak közül közismereteket tartalmazó olvasókönyvek szerkesztésével foglalkoztak: Révai Miklós, a kitűnő nyelvbuvár, sz. Szentmiklóson, Torontálmegyében 1749. évben, meghalt 1807. évben, kitől Pozsonyban 1788-ban jelent meg „Abc könyvecske a nemzeti iskolák hasznokra“. Utána kivált Peregrinyi Elek, sz. 1812-ben Gálszécsen, Zemplénmegyében. Irodalmi működését megkezdte Campenak „Amerika felfedeztetése“ című könyv lefordításával. Ezt követték „Magyarország története az ifjuság használatára“, azután „Uj Abc“, „olvasókönyv városi és falusi gyermekek számára“, továbbá „olvasókönyv az elemi iskolák számára“ 5 füzet. Uj aerát kezdett nálunk az olvasókönyvek irásával Gáspár János (sz. Toroczkó-Szt.-György nevű községben Erdélyben 1816. évben), ki „Csemegék“ és „Gáspár-Kovácsi olvasókönyvekkel“ már szélesebb körökben ismeretes volt, midőn az 1868. iskolai törvény megalkotása után a népiskolák számára szánt olvasókönyvek szerkesztésével a közoktatásügyi miniszterium megbizta. Azóta nálunk is túlbőség van az olvasókönyvek produkálásában és ezek közül csak a mi egyesületünknek egyszerű fölszólítására 5 szerzőtől 20 drb magyar és 16 drb német olvasókönyvet bocsátottak rendelkezésünkre. — Hogy ezek közül melyek legalkalmasabbak a magyar zsidó népiskolában, azokat megválogatni csakis a felállítandó elvek segíthetnek.

Diesterweg „Wegweiser“-je és az ujabbkori kiváló magyar tanférfiak után háromfélét lehet kívánni egy jól szerkesztett olvasókönyvtől:

1. Az olvasókönyv a tanulókkal az olvasást megkedveltesse. Ezen ezélt pedig csakis szívnemesítő, a tanuló kedélyállapotához és felfogási erejéhez közel eső könnyü darabokkal lehet elérni. Ilyen olvasmányokat a tanuló maga is szeret olvasgatni odahaza és ha egyszer az olvasgatásban gyönyört talál, akkor a szellemi kiképzetése érdekében sok a nyereség.

2. Az olvasókönyv a nyelvoktatás középpontja legyen. Az egész elemi nyelvtani oktatáshoz az olvasmányok mintadarabokat tartalmazzanak, hogy ezekből megtanulhassa a gyermek a helyes magyaros beszédet, beszédformákat, kifejezéseket, nyelvtani alakokat. Utóbbi számára elég bő gyakorlást nyujtson és szolgáljanak az olvasmányok utmutatásul az irány begyakorlásához.

3. Az olvasókönyv főképpen a szívnemesítést nemzeti hazafiui és tegyük mi hozzá vallásos irányban is eszközölje. Ez a főczél és a melyik olvasókönyv ezt eredményezi, az föladatát teljesen betölti.

Nézzük most, hogy az előttünk fekvő olvasókönyvek, miképpen felelnek meg ezen kellékeknek. Természetes, hogy magyar ajku iskolákról lévén szó, előbb a magyar olvasókönyveket mérjük a fölállított és az elbirálás kriteriumát képező elvekhez. Az olvasókönyvek pedig, a melyek jelen birálat tárgyát képezik, a következők: Barna stb. I—V—VI. r. Vas a fiúiskolák II—IV. r. és a leányiskolák számára II—IV. r., Fuchs

és Szép a II—IV. oszt. Gyertyánffy-Kis, Radó II—IV. oszt. és az „orsz. magy. izr. tanító-egyesület“ által kiadott Radó-féle könyvek a II—V—VI. oszt. számára; tehát összesen 20 ab. magyar olvasókönyv.

Mielőtt még igénytelen véleményemet jelen könyvekről elmondanám előre bocsátom ama elismert igazságot, hogy könyvet megbírálni bizonyos tekintetknél fogva sokkal könnyebb mint könyvet szerkeszteni; továbbá a t. írók érdeméből, bizonyosan iparkodástól és a legtisztább szándéktól vezéreltetek, semmit elvonni nem szeretnék. Hanem szakszerű véleményt kívánnak tőlem, azért kötelességemnek tartom komoly tanulmányozásom után szerzett legjobb meggyőződésemet itt nyilvánítani még azon esetre is, ha nézetem némelyik t. szerző úr fölfogásával nem is egyeznek.

Jelen könyvek az olvasmányok megválogatására, összeállítására és tartalmukra nézve két csoportra oszthatók föl. Az egyikfeléből a hasznossági, vagy utilitás elve ismerhető föl. Az olvasmányok megválogatásában a t. szerzők előtt azon gondolat volt mérvadó, hogy olyan olvasmányokat vegyenek föl könyvekben, melyek a tanulók ismeretkörét bővítsék. Az ilyen könyvekben találunk természetrajzi, természettani, földrajzi, történeti, egészségtani és egyéb tartalmu olvasmányokat és az érzés nemesítésére vannak külön csinált, vagy utánzott elbeszélések, mesék. Az olvasmányok benső összefüggés nélkül vannak egymás mellé állítva, legfőlebb az évszakok egymásutánja látszott mérvadónak lenni arra nézve, hogy melyik olvasmány álljon előbb és melyik utóbb. Olyanoknak tűnnek föl előttem ezen olvasó-könyvek mint kisebb, vagy nagyobb virágcsokrok, melyekhez a szerző a egyes olvasmányokat, mint virágszálakat szedegette az ifjúsági irodalom széles mezején. Még némelyikén megérezik a városi melegház, avagy falusi mezei illat, a mint vagy városi, vagy falusi gyermekek számára szánvák. Ezen kategóriába tartoznak Barna stb., Vas a fiu és leányiskolák számára készített és Fuchs és Szép olvasókönyvei.

A másik félék szerkesztésénél a történeti elv szolgált zsinórmértékül, vagyis azon gondolat, hogy a gyermek, míg felnő, ugyanazon fejlődési fokokon megy át, mint a milyeneket az egész emberiség a legrégibb időtől fogva mai napig átélt. Ennél fogva az olvasmányok megválogatásában és összeállításában a gyermeknek lelki állapota, fejlődési foka mérvadó mindegyik osztályban, valamint tiszta erkölcsre való nevelés mint végcél. Ezen elvet legelőször Herbart Fridrik János (sz. 1776. Odenburgban, megh. 1843.-ban) mint e tudományos paedagogia megteremtője vallotta és utána Ziller és több jeles német paedagogus az iskolában érvényre is jutatta. Az ezen elvek szerint szerkesztett olvasókönyvek egy egy szerves egészet nyújtanak mindegyik osztályban és a felsőbb osztályu könyv az előbbivel szerves összefüggésben marad. Azért ezen könyvekben is vannak természetrajzi és egyéb tartalmu olvasmányok, de ezek nem annyira ismeretközlés mint inkább élvezetteljes új szempontok föltalálása céljából foglalvák a tanuló számára. Olyanoknak tetszenek ezen olvasmányon, mint közvetlenül az életből átplántált, szép élővirágok, melyeknek gyökérszállai a tanuló lelkületébe mélyednek élve és éltetve, erkölcsi cselekvésre buzdítva. Ilyenek az „orsz. magy. izr. tanító-egyesület“ által kiadott Radó-féle és Gyertyánffy, Kis és Radó által szerkesztett olvasókönyvek.

A mondottak után magától értetődik, hogy ezen utóbbi könyvek olvasmányai inkább felelnek meg a gyermek kedélyállapotának akár melyik fokon legyen az. Szivesebben olvassa a meséket a II. oszt.-ban, a mondákat a III.-ban, a történetet a IV.-ben, és az élet és jellemrajzokat az

V. és VI. oszt.-ban, mint p. a Panczi-Manczi-féle és „Nemzetünk multja,“ „Szt. László király,“ „Egy tanuló naplójából“ czimü olvasmányokat az előbbiekből. Hogy ez tény, bizonyítja a tapasztalás és azon körülmény, hogy a felső osztálybeliek szívesen olvassák át újra az előbbi osztályokban használt könyveket, mert tartalmuk a hazai irodalom javából szedve örökbecsűek és még a középiskolában is hasznát veheti a tanuló. Az előbbi elvek szerint szerkesztett olvasókönyvek elvesztik még azon kis varázserőt is, melyet minden uj a tanulóra gyakorol, mihelyt azokat egyszer átolvasták.

De még gyöngébben állanak ama olvasókönyvek az elbirálás kritériumaképpen fölállított második elvvel szemben. Éreztek ugyan a t. szerzők, hogy az olvasókönyv a nyelvoktatás középpontjának szolgáljon; sőt a Fuchs és Szép-féle könyvekben azért még nyelvtani szabályok is fűzvék az olvasmányokhoz. Azonban az előbbi elvek szerint szerkesztett olvasmányok inkább fordítások, vagy átdolgozások, utánzások Haesters, Enslin, Lüben, Nacke és más egyéb német eredetü olvasókönyvekből. Ilyen körülmények között, ha válogatni lehet, hazai és külföldi termékek között, bizony már nyelvi tekintetből is az előbbiek — még ha volnának — jobban megfelelhet, mint a fordított darabok, mert nem a nyelvtannal, hanem magával az eredeti magyar nyelven irt minta darabok olvastatásával, értelmezésével tanítjuk a gyermekeket a hazai nyelvünk elsajátítására, megértésére. Mennyivel inkább érjük el ezen czélt eme, a történeti elv szerint szerkesztett olvasókönyvekkel, melynek olvasmányai a magyar irodalom javából vannak válogatva és zamatos magyarsággal földolgozva olyannyira, hogy fölülmulják az ezen szakba vágó eddigi termékeket.

Igy értünk most a harmadik ponthoz, hogy t. i. az olvasókönyv a sziv nemesítést nemzeti, hazafiui és vallásos irányban eszközölje. Sok ut vezet Rómába. Nem lehet tagadni, hogy az előbbi olvasókönyvek is nyújtanak anyagot eme czél eléréséhez különösen a mi a haza iránti szeretetet illeti. De czélszerűbben, természetesebben és közvetlenül csak is a Radó-féle olvasókönyvek segítségével juthatunk oda, hogy a tanuló hazáját, nemzetét, vallását becsülni és szeretni tanulja, mert a hazafiui és vallási elem alapját és sarkpontját képezik eme olvasókönyveknek. Szigoru következetességgel húzódik ezen két irány mindegyik könyvön keresztül. Nem állítom ugyan, hogy a Radó-féle az „orsz. magy. izr. tanító-egyesület“ által kiadott olvasókönyvek minden tekintetben kifogástalanok. Emberi mű nem lehet tökéletes, és különösen minden uj kiadásnál a fogyatkozások esökkenek; hanem a mondottak után a magyar zsidó iskolákban mégis mint legalkalmasabbaknak bizonyulnak. Azért a t. közgyűlésnek jó lélekkel ajánlhatom, hogy ezek a Veszprém megyében főnálló zsidó iskolákban alkalmaztassanak.

Áttérve a német olvasókönyvekre, nem olyan kedvezően állanak a viszonyok. A birálatom tárgyát képező könyvek, minők a Barna stb. II.—V. VI. oszt., a szege di izr. tanító-testületnek I—III. r. Faludi és Szép II. és III. oszt. a Jausz-féle II. V. oszt. és az „orsz. magy. izr. tanító-egyesület“ által kiadott Radó-Mendl-féle II. és IV. oszt. számára irt, összesen 16-db olvasókönyv, nem felelnek meg a magyar ajku iskolák igényeinek. Ilyen iskolákban a német nyelv mint a tanulók előtt egészen idegen nyelv szerepel, minél fogva eme könyvekkel nem érhetjük el a német nyelv elsajátítására végett kitűzött czélt. Ezen könyvek esakis német ajku iskolákba valók. De még különösen hibáztatni lehet a képek alkalmazását a Jausz-féle könyvekben. Elvonják a

tanuló figyelmét az olvasástól. Tárgyakat tanítsunk, nem pedig képeket, vagy szavakat. Mégis a jelen viszonyok között, midőn még más célszerűbb könyvekkel nem rendelkezőnk, tanácsosnak tartom a zsidó népiskolába a Radó-Mendel-féle olvasókönyveket bevezetni és pedig következő indokoknál fogva: 1. Ezekben szintén történeti elv jut érvényre és így közelebbi érdeklő a gyermeket. 2. Az olvasmányok tartalmát ismerik már a gyermekek a magyar olvasó könyvekből, nem kell a német nyelv tanítására szűken kimért időt az olvasmány tárgyának megismertetésére vesztegetnünk, hanem egyenesen a német nyelv elsajátítására fordíthatjuk azt. 3. A magyar olvasókönyv segítségével az ügyes tanító sok mindenféle gyakorlást fűzhet hozzá melyet a tanuló otthon is végezhet.

Összefoglalva az egészet legjobb meggyőződésem szerint ajánlhatom a t. közgyűlésnek, hogy a magyar zsidó iskolákban az „orsz. magy. izr. tanító-egyesület“ által kiadott Radó féle magyar és német olvasókönyvek használtassanak és nem is tekintve ama közelebbi viszonyt, mely bennünket eme egyesülethez fűz, csupán szakszerű véleményezés szempontjából kívánatos volna, ha ezen olvasókönyvek ne csak nálunk, hanem minden zsidó iskolába bevezetnének.

Szép Lipót.

A zsidó tanító társadalmi állása.

Az orsz. magy. izr. tanító-egyesület győrvidéki fiókkörének, 1887. évi október 5-én Kapuvárott gyűlésén tartott értekezés.

Egy krónikus bajról beszélek, melyen az egész ország zsidó tanító-sága többékevésbé szenved; értem, amint a czimből is kiderül, a tanítók csekély tekintélyének indító okait. Gyakran olvasunk egész közleményeket, melyekben a tanítók anyagi helyzetén kívül, különösen azok alárendelt társadalmi állását a legsetétebb színekkel festik. Szomorúan igaz, hogy a zsidó tanító állása sok községben nagyon is alárendelt, hogy a község a tanítóját jelentéktelen hivatalnoknak tekinti, de ép oly való az is, hogy ezen felfogás azon község népnevelése emelkedésének nagy akadályára van s a tanítói állás méltóságának és tekintélyének elismerése lényegesen összefügg magának az iskolának felvirágzásával. Amely község iskoláját kevésbe veszi, a népnevelés fontosságáról nem bír kellő tudattal, ott a tanítót sem becsülik, alárendeltté teszik; az ily esetben rendesen a tanító elveszti értelmi, szellemi s erkölcsi erejét s lassankint az állás szolgájává lesz, mert sokszor halljuk hangoztatni: „fizetünk, úgy kell tenned, mint mi akarunk!“ Ahol ellenben az iskola jelentőségéről a kellő tudat megvan, hol evvel kapcsolatosan a tanító felfogta nagy horderejű hivatását s ennek megfelelni is buzgólkodott, hol tehát a tanítói állás fontosságáról meggyőződtek, ott a tanító becse, társadalmi tekintélye csorbát nem szenved, mint ezt a tapasztalat, mind más felekezetnél, mind nálunk zsidóknál, egyes községekben eléggé bizonyítja. Vannak községeink, hol a tanítók teljes becsültetésben részesülnek, önállóságot élveznek s mentve vannak minden faggató beavatkozástól. Hisz népiskolai törvényeink is szabatosan körülírják a tanító állását, de a törvény mint minden más dologra, úgy a nép-nevelésre nézve is magában véve életnélküli; életet annak csak a nép szelleme kölcsönöz. A törvény teheti, hogy a tanító önállóságát biztosítsa, azt minden illetéktelen beavatkozás ellen megóvja, de társadalmi tekintélyt annak csak a közszellem, a közvélemény adhat.

Sokan azon nézeten vannak, hogy ha a zsidó tanítót is a kormány

nevezni ki és fizetni s csak annak volna hatalma fölötte, akkor tökéletesen segítve volna rajta. E nézet alaptalan. Sokkal czélszerűbbnek merem állítani a társadalom kellő befolyását a tanító- és iskolára nézve. Mutatja ezt Németország, hol egyáltalán nincs állami néptanító. De tegyük fel: az állam nevezne ki bennünket, akkor is csak állásunk becsé és tekintélye mindig attól függne, mennyire becsüli a község általán véve ezen állást s a tanító miként felel meg hivatásának.

Franciaországban a néptanító államhivatalnoknak tekinthető, a kormány befolyásával történik annak kinevezése, adóalapból fizettetik állása mégis nagyon alárendelt, sőt népnevelése sem mondható virágzóknak. Ellenben Németországban, Svájcban a községek választják s fizetik tanítóikat s állása iránt mégis a legnagyobb tisztelettel vannak s virágzik a népnevelés.

Tehát másutt kell keresnünk a baj forrását s bizony nem nehéz azt feltalálni. Tanítótársaim nem fognak ellent mondani, ha azt állítom, hogy a baj főoka silány anyagi ellátásunkban gyökerezik. Csekély a fizetésünk, nincs pénz, ergo nincs tekintély! Kinek vagyona nincs, az a társadalommal nem közlekedhetik lépten-nyomon, legyen az a legintelligensebb ember, még ha a legmagasabb állásban is van, ez nálunk rég megcsontosult előítélet.

Hát még az a meddő kör, melyben a tanító idejét, elméleti éberségét és szellemi rugékonyságát elfecsérelni kénytelen, az a nevezetes óraadás a családnál, hol ugyszólván kész árucikkeinket a házba visszük eladásra, hol a gyermek napról-napra tapasztalja, hogy a tanító az ő szolgálja ki gyakran alá van vetve és a kedves mama szeszélyeinek, hol az órára néznek, ha jön vagy megy a tanító, hol még a szolgának is éberszeme van a tanítóra, legyen ezután tekintélye!

Természetesen azt lehet ellenvetni, hogy hát minek megy magánórát tanítani, ugy is tulterheli magát. Igen, csak tőlünk függ, az igaz, de mit tegyünk, ha a szabad akarat és a szükség vas kényszerének dilemmájába kerülünk? Alig hiszem, hogy valaki keresztbe fonná kezeit és tudományos dolgokba mélyedve, a fatalismus sajkájára bizná családjának sorsát. Az élet nem hagyja magát eszményíteni. Apróbb-nagyobb szükségai mindannyi merev, jéghideg valóság, melyekkel megküzdünk családai kötelesség. A szegény embernek, mint nyomott kedélyűnek, öntudatot, függetlenséget és tekintélyt csak azon érzet kölcsönözhet, hogy hivatásunk azon akna, melyből életszükségleteinek fedezésére elég anyagot találunk. Majd ha a községek is öntudatra fognak ébredni és be fogják látni, hogy a hitközség legszebb és legmagasztosabb intézménye az iskola, ha a község be fogja látni, hogy csak a szellemi műveltség a lobogó fáklya, mely életutjait bevilágíthatja, majd ha nem külső pompában, nem ezrekbe kerülő és lényegében haszontalan, talán más felekezetek kedvéért fentartott énekkarokban, — hanem a tanuló-ifjuság előrehaladásában és emelkedésében fogja feltalálni élvezetét és üdvét, majd ha be fogja látni, hogy az iskola a legszebb templom és a gyermekek tanítása a legfényesebb és legmagasztosabb isteni tisztelet: akkor a tanító leszen a hitközség első hivatalnoka, anyagi ellátása pedig megfelelő lesz erkölcsi tekintélye méltóságának, akkor a tanító nem lesz kényszerülve tudományával házalni és állásának rabszolgája lenni. Csakhogy az anyagi helyzet javítása a tanító szellemi műveltségének emelésével áll kapcsolatos viszonyban. A mivelt és erkölcsös tanítónak van tekintélye és sokszor jómódja is. Ebből önként következik, hogy a tanítónak a közszellem színvonalán kell állania hogy értelmi súlyával imponálhasson bizonyos köröknek; ter-

mészeten, hogy ez bekövetkezhessek, már a képző-intézetekben kellene megváltoztatni a rendszert, amennyiben ha szerény véleményem szerint a képezdékbe való felvételre nagyobb alókészültség kívántatnék, nem vennének fel mindenféle jöttment diákok, oda csak művelt, szelid, szorgalmas és erkölcsös magaviseletű fiatal embereket bocsátanak be és a képző-intézetek tananyaga is olyan volna, hogy a kor magasabb követelményeinek megfeleljék: akkor nem volna a tanítók között annyi a proletár, mint tényleg van, akkor csak buzgó, tevékeny és szakavatott tanítókkal találkozánk, és meg vagyok győződve, hogy a panaszok, mi a tekintélyünket illeti, lassanként elnémulnának. Mert mi tagadás benne, mint a természetben, úgy a társadalomban is némely tünet mint ok és okozat mindig együtt járnak s egymást feltételezik. Ilyen lényegesen összetartozó, együttjáró dolgok a nevelésügyben a tanító képzettsége, buzgalma és tevékenysége, — a tanítói állás fontosságának elismerése s e szerinti méltatása az iskolaügy felvirágzása. Hol az első feltétel általánosan megvan, ott tapasztalás szerint a másik kettő önként bekövetkezik. Ismerjük el mindnyájan magunk személyünk méltóságát s nyilvánítsuk azt erkölcsi étellel, szilárd jellemmel és buzgó cselekedetekkel, akkor bizton remélem, a köztisztelet nem fog elmaradni!

Pfciffer Mór.

Mesés valóság.

„Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy A közönséges mese így szokott kezdődni. — Az alábbi eset pedig nem valami közönséges mese, hanem, fájdalom, igaz tény. — Azért tehát, nem hogy: volt egyszer hanem van. Van Magyarországon egy kis mezőváros, benne egy 35—40 tagból álló zsidó hitközség. E hitközség kicsiny ugyan, de minthogy közel 40 tankötelest számlál, kell, hogy iskolát fentartsanak. A jelenlegi tanító hosszú idő, harmadfél év óta a hitközség legnagyobb meglegedésére ott működik. Harmadfél év! ez hosszú idő ám oly községre nézve, mely tanítóját minden évben szokta felcserélni. De ennek dacára a jelenlegi tanító elődjének mégis azon szerencsés volt, hogy nem bajlódott a hitközség ezen szeszélyével mióta a közeli város őt tanítójául hívta meg. — F. é. július 10-én fényes társaság jelenlétében folyt le a vizsga és a tanító ezen alkalommal szép anyagi sikert aratott, jeles bizonyítéka annak, hogy a vizsga általános meglegedésre folyt le.

Harmad napra a hitközség tagjai egybegyültek tanácskozni, hogy vajjon tanítójukkal mit csináljanak. Mert hiába, a tanító véglegesítése rémkep gyanánt rémes tettekre serkent némely zsidó községeket. — Az ülés megnyitott, a tanító hivatott és a Vorstehér úr így kezdődött: Tanító úr: Maga gyermekeinket jól oktatta, és megvagyunk is magával elégedve és nem tehetünk magának semmit, mert már véglegesítve van minálunk, de lássa tanító úr, nagyon is aggódunk e miatt, nem tudhatjuk, mi történhetik a jövőben adja be maga felmondását, azért itt maradhat, minálunk.

Persze hogy a tanító sem maradt adós feleletével. „Ich empfehle mich“ szavakkal távozott a teremből.

Ezáltal pedig a véglegesítés miatti félelem nem múlt el, hanem inkább nőtt, és az érdekes tanító elmozdítása céljából a hitközség részéről mind elkövetetik.

Ime most a mese veleje: E tényállást a városi tanító meghallotta

és nem habozott kartársa ingadozó állását nem csak saját hasznára fordítani, hanem még bukását siettetni. — Valahányszor a hitközség jobb-módu tagjai a városba jöttek, ugyanannyiszor ő azokat felkereste és rájukbeszélte, hogy gyermekeiket a városi iskolába adják. — Nem elég ez; úgy a szünidő közt, kirándult a mezővárosba, hol, mint említettem, ezelőtt működött, és házról házra járt, hol csak egy tankötelest sejtett és — egy jobb ügynek megfelelő ékesszólásának sikerült is a legjobb családokból néhány gyermeket megcsípni. — Persze, hogy ezek a tanító úrnál teljes ellátásban lesznek! Most — mondják itt — ki fogja az iskolát fentartani? Hiszen a tanulók, és pedig a legjobb fizetők a városba mennek! Tanító úr, nézzen hely után! Ezt és hasonlót lehet a tanítónak naponta sokszor hallani. Igaz, hogy még van egy magasabb forum is mint egy zsidó hitközség; de kérdem: Nem á la Babocsa-féle eset lehet-e ebből? A kartárs úr bánásmódja nem unikum-e egymagában? És erre nézve, kinek nem jutna eszébe a próféta azon kimondása: **מִהָרְסִיךָ וּמִחַרְיִבֶיךָ מִמֶּךָ יֵצֵאוּ** (*).
 Nyitra-Komjáthon. Reimann Mór néptanító.

Emlékezzünk régiokról.

írta **Steiner Ignác**.

(3. folytatás.)

Elmés egy ötlet, csak hogy nem áll egyébből, mint pusztá gyanításból. A benedictiók, a papi áldásra vonatkozóval egyetemben, csak később hozattak be, a mikor a négybetűs név a közhasználatból már kiszorult volt, ez okból az eredeti formulában sem fordult elő, a miből még az következik, hogy „behavoh” sem substitió. De hát mi lebeghetett bölcseink szemei előtt, midőn a kohentől követelték, hogy áldása szeretetből kifolyó legyen? Vizsgáljuk meg még egyszer a szöveget Mózes IV. könyvében. Ott egy igen idegenszerű szó fordul elő, mely ilyen alakban sehol másutt nem található, értem e kifejezést: **אמור להם**. A ki a talmudot ismeri, tudni fogja, hogy ilyen idegenszerű szóalakok gyakran külön elmékedések tárgyát képezik, hogy csak egy példát említsek, a testi fenyték kiszabásánál a törvénytudósoknak felötlött bemiszpor (e. h. bamiszpor V. Móz. 25, 3.) szónak határozatlan alakja, s azt a következő vers kezdő szavával kapcsolatba hozván, a negyvenet harminczkilenczre redukálták. (Makot 22, a—b.)

Részemről hajlandó vagyok hinni, hogy a kérdéses **אמור** szónak eltérő alakja a bibliafejtetők figyelmét magára vonta, annál is inkább, miát hogy e szó egészen is elmaradhatott volna. A fent kifejtett elmélet értelmében, mely szerint a törvény é. szokás a bibliából való bebizonyítást megelőzte, ama követelmény, hogy az áldást osztó pap jóindulatot is érezzen a néphez már hamarább főnállott, e követelményt igazoló alap pedig csak később lön a bibliából kimutatva. Ilyen alapnak a többször érintett **אמור** szó kínálkozott, mely egyik mellékértelmében, a latin „amare” igéhez hasonlóan szeretet-et jelent. (V. ö. Oczar Hasorosim s. v. omir; továbbá Zsolt 77. 9, ahol **הסרו** és **אמור** szók egymással correspondálnak.) Az illető talmudtudós a hivatolt passust így magyarázhatta tehát: „Szólj Áronhoz és az ő fiaihoz mondván így áldjátok Izráel fiait **omaur lohem** — szeretvén őket. .” Legyen azonban, hogy a romaiak nyelvére hivatkozni nem akart, vagy a héber gyök jelzett értelmét minden kizárólag bebizonyítottak nem látta, elég az hozzá, hogy a benedictió szövegezésénél érveit kifejezésre nem jutatta.

*) A hol egy iskola fennállását egy-két jómódu tanuló kimaradása veszélyeztetheti, ott az nagyon gyöngye lábön állhat, Szerkesztőség.

III.

Engedje meg a nyájas olvasó, hogy most másfelé tereljem szives figyelmét. Gedalja emlékét apáink böjtnap által örökitették meg. Méltó megörökítése oly nemeskeblű, érdemes s hozzá oly szerencsétlen férfiú emlékének! Annyi hazaszeretet, ragaszkodás a maga nemzetéhez, oly nagy nyíltszívűség, becsületesség ritkán egyesül egy emberben. Ily vezető kezére bizva, annyi megpróbáltatás után, a megtisztult és csupán jámbor földészekből álló zsidó nép tömörülhetett, hazája szép fejlődésének, maga pedig reményteljes jövődönnek nézhetdtt volna elébe. Azonban a végzet könyvében másképen volt írva. Gedaljának az emberségben vetett bizalma az ő vesztére szolgált. Nagyon fájhatott neki az a kegyetlen csapás, mely őt megfosztotta életétől, reményeitől és hitétől: egy ártatlan szív bizalommal teljes hitétől! Hiába kérte őt Jochanan: engedd, hogy láb alól eltegyem Izmaelt. Minek ölne meg téged és elszélednének az összes judeabeliek, kik hozzád gyülekeztek és elveszszén Juda maradéka. — Gedalja szigoruan ráförmedt, mondván: „Ne tedd azt, mert nem igaz, mit Izmaelről beszélsz!” A történet azonban fájdalom! igazolta Jochanan aggodásait Tisri hónap valamelyik napján rárontott Izmael a gondtalan Gedaljára és lakoma közben felkonczolta. Vele a nép utolsó támasza dőlt ki.

(Folytatása következik.)

I R O D A L O M.

A tanító-képezdei oktatás reformja és methodikája. A honi tanügyi viszonyok szemmel tartásával, főleg tanítóképezdei tanárok használatára írta Schultz Imre I. kötet A tanítóképzés reformja. A paedagógiai, természettudományi és mennyiség-tani oktatás módszertana. Pécs, 1887. szerző saját kiadása.

Valódi kincses bányája ez, melyből minden tanító kiváló, hasznos és élvezetes tudni-valókat merithet. Szerző nemcsak általánosságokban szól a fent jelzett három fontos tárgy módszertani kezeléséről, hanem a tárgyat magát oly részletesen és vonzóan körvonalozza, hogy a tanuló ember annyi ismeretet sajátít el magának, mintha az ide vágó legjelesebb szakmunkákat tanulmányozta volna.

Különös gondot fordít a t. szerző a természettudományi oktatásra, 116 lapon tárgyalván azt. Szól pedig e részben: a természettudományi oktatás céljáról, történetéről, annak egyes részeiről, mint az ember-, állat-, sövény- és ásványtan tanításáról, a természetrajzi taneszközökről, a részletes tantervről, a gazdaságtani oktatásról, a természettani művek irodalmi szemléjéről, végre egyes a természetrajzi anyagköréből vett szemelvényekről.

Nem kevésbé kimerítő és alapos a mennyiség-tani oktatásról szóló rész, melyet szerző ritka szakismerettel 62 lapon tárgyal. Midőn a szóban levő jeles művet itt csak röviden ismertetem, teszem azt semmi más célból, mint hogy a t. olvasó figyelmét egy oly tudományforrásra irányítsam melyből igen sok hasznos tudnivalót merithet, anélkül, hogy nagyobb anyagi áldozatot hozni kénytelen volna. A könyv ára t. i. csak 2 frt.

Pécs, 1887. november 21-én.

K—g.

EGYLETI ÉLET.

November hónapban fizettek tagdíjat:

Pártoló tagok:	Dr. Kayserling Miksa, Budapest	5 frt
Dr. Bánóczy József, Budapest.	Wahrmann Sándor, Budapest	5 „
Deutsch Jakab, Budapest	Wolfner Gyula, Budapest.	5 „
Kohn Arnold, Budapest	Spitzer D. H., Budapest	5 „

Rendes tagok:			
Adler József, Pécsvárad	4	Mendl Lajos, Budapest	4 frt
Adler Simon, Budapest	2	Müller Adolf, Budapest .	4
Bleyer Izsák, Miskolcz	4	Mandl Bernát, Budapest	2
Blumschein Lipót, Esztergom	4	Müller Lázár, Eger.	2
Bassó Vilmos, Baja	4	Dr. Málnai Mihály, Budapest	4
Bogner Jakab, Vác	2	Nusbaum József, Kapos	2
Bonis Menyhért, Tolcsva	2	Neumann Ármin, Arad	4
Baumgarten Sim., Miskolcz	2	Neufeld Ármin. Zólyom	2
Balog Ármin, Budapest	2	Pollak Samu, Zombor	5
Becher Jakab, Budapest	4	Presser József, Budapest	2
Berkovits Albert, Za-Szt.-Gróth	2	Popper Mór, Alsó-Liesko .	4
Bak Etelka, Budapest	2	Reisz Lipót, Aranyos-Maróth	2
Dallós Mór, Budapest	2	Pollak Kain, Budapest	4
Deutsch Imre, Ürmény .	4	Reich Mór, K.-Félegyháza	1
Deutsch Ilona k. a., Baja	2	Rotter Salamon, Budapest .	2
Deutsch Henrik, Budapest	4	Rosenberg Mih., Bud.-Sz.-Mih.	2
Deutelbaum Lipót, Simony	2	Reményi Aladár, Rác-Almás	2
Dobó Miksa, Oszlány	2	Stern Mór, Budapest	5
Engländer Ad., Kunvásárhely	4	Steinschreiber József, S.-Szt-Pét.	2
Erdős Miksa, Márkusfalva	4	Spitzer József, Baja	4
Engel Adolf. Budapest	1	Szógyi Ignác, Vágbeszterce	2
Füredi Ignác, Budapest	4	Scheer Bernát, Baja .	4
Fischhof Márk, Heves	2	Schichtanz Ármin, Budapest	4
Fischer Nándor, Tolcsva	4	Schwartz Mór, Budapest	4
Flesch Miksa, Budapest .	2	Sasvári Béla, Pécs	4
Friedmann Miksa, S.-Szelőcze	3	Singer Izráel, S.-A.-Ujhely	2
Goldmann Lipót, Szerencs	1	Seltmann Lipót, Párkány	4
Grünfeld Jakab, Budapest	4	Schwartz Márk, Vác	1
Gross Viktor, Budapest	4	Stark Ármin, Feketehegy	4
Gottfried Izsák, B.-Gyula	2	Stern Ábrahám, Budapest	2
Györki Károly, Apatin .	4	Schön Dávid Budapest	4
Haasz Mór, Péczel	1	Schwartz Szerén k. a. Budapest	2
Horovitz Samu, Melsicz	2	Szécsény Hermina Budapest	2
Horovitz Jak., H.-M.-Vásárhely	4	Spitzer Lipót, Szécsény	2
Kuttner Miksa, Budapest	2	Schlesinger Ignatz, N.-Bajom	4
Kemény Gábor, B.-Gyarmat	4	Steinitz Gyula, Luki	4
Kircz József, Budapest	4	Schulhof L. Ó-Moravitza	4
Klingenberg Jakab, Pécs	4	Salamon Náthán, Csanád Palota	2
Knopfler Sándor, S.-A.-Ujhely	2	Tauber N.. Vágujhely	2
Kramer Miksa, Vác .	2	Tolnai J. Béla, Budapest	4
Kohn Ede, Bisztricsény	4	Tauszky Sámuel, Budapest	4
Kohn Simon, Miskolcz	4	Vöröss Simon, Vágujhely .	2
Lichtenstein Vilmos, Érsekújvár	3	Voglhut Dávid, L. Sz. Miklós	4
Lichtenfeld Jak., Abauj-Szántó	3	Weisz Pinkász, K.-Halas	2
Lustig Sussmann, Budapest	4	Winternitz Ign., K.-Szt.-Márton	2
Lustig Emma k. a., Budapest	4	Zuckermann Frigyes, Homona	1
Lackner Mór, Eger	2	Weisz Soma, Szakoleza	4
Lederer Ábrahám, Budapest	4	Weber Soma, Budapest	2
Margarethen Izrael, Ungvár	2		

Összesen 320 frt

A vidéki körök működése.

— **Meghívó** az „Orsz. magy. izr. tanító-egyesület alföldi körének 1887. december hó 11-én (chanukkah első napján) d. u. 3 órakor és folytatólag december hó 12-én d. e. 9 órakor T.-Földváron tartandó rendes évi ülésére. Tárgysorozat: Elnöki megnyitó és évi jelentés. 2. Gyakorlati előadás a földrajzból, tartja Braun József tiszaföldvári tanító. 3. „A magyaros szellem terjesztése a zsidó vallásuak között.“ Értekezés Klein Ármin t.-szt.-miklósi tanítótól. 4. A kör tisztviselőinek megválasztása. 5. Az oktatás fontosságáról értekezik: Winternicz Ignác kun-szent-mártoni tanító. 6. Netaláni indítványok. 7. A jövő ülés helyének, idejének és tárgysorozatának megállapítása. Azon t. tagtársak, kik a jövő évi ülést működésük helyén óhajtják megtartani, sziveskedjenek az erre vonatkozó hitközségi meghívót az ülés megnyitásakor az elnökségnek átadni. Hogy a kör-ülésen megjelenendő kartársak elhelyezéséről gondoskodható legyen, kéretnek a t. kör-tagok, hogy azt, vajjon a gyűlésen megjelenendnek-e bezárólag december hó 5-ig az alulírt kör-elnökséggel tudassák.*) Az uti költségek utalványozása iránt az illető hitközség (iskolaszéki) elnökség hivatalosan megkerestetett. Szolnokon, 1887, november hó 24. Az orsz. magy. izr. tanító-egyesület alföldi köre: Baumhorn Ede, jegyző, Szontágh Jenő, elnök.

V E G Y E S E K.

— **KÉRELEM.** Tiszteletteljesen felkérjük egyesületünk t. tagjait arra, hogy tagsági díjaik hátralékait minél előbb küldjék be, mert a ki az évi járulékát be nem fizette, alapszabályaink 9 §. értelmében megszűnt tagnak lenni és így nevét az év végén közzeveendő névsorba fel nem vehetjük.

— **Az országos Kisdedóvó-Egyesület,** melynek élén Tisza Kálmánné áll, folyó évi november hó 20-án képezdájének félszázados jubiléumát ünnepelte meg, melyen a király, a magy. kormány és igen számos vendég jelen volt. Az ezen alkalomból megjelent Emlékkönyv sok érdekes adatokat tartalmaz. A sok közül csak néhányat közlünk, melyek hitsorsosainkra nézve különösen érdekesek. 1. Budán néhai Dr. Cohn Salamon fogorvos már 1836-ban alapított ovodát, melyet a budai izr. hitközség két évtizeden át tartott fenn. Strausz, az intézet vezetője, a forradalomban a honvédek közé ment. Később Amerikába menekült. (Ráder, előbbi vendéglős és jelenlegi kávé, a nevezett intézetben segéd óvó volt:) 2. Weisz Farkas 1840-ben magán-ovodát nyitott, melyet a pesti izr. hitközség negyven éven át tartotta fenn. 3. Az izr. Magyar-Egylet 1846-ban a Lipótvárosban nyitott ovodát. Az intézet vezetője, Kohányi Sámuel 1848-ban honvéd-lüzér lett. A forradalom után magán-intézet-tulajdonos volt, 1862 óta pesti izr. községi iskolában mint osztálytanító és az országos óvó-képezdében mint zenetanár működik. 4. Pozsonyban 1842-ben báró Todescq alapított ovodát, mely intézetben jelenleg is több száz szegény gyermek testi és lelki ápolásban részesül. Léteznek még izr. ovodák: Nagy-Surányban, Szegeden, Budapesten, Érsekújvárott, Baján, Nagy-Tapolcsányon. stb. Az emlékkönyv irodalmi rovatában csak a Kohányi név fordul elő, t. i. a zsidók közül, a ki 1844 óta hat ízben adott

*) Csatlakozni óhajtó kartársak ez uton értesítettnek, hogy a kör elnöke és jegyzője decz. 11-én d. e. a Szolnokról 11 óra 11 perczkor induló vonattal fognak az ülés helyére utazni.

ki kedvelt gyermekdalokat még pedig több mint hét százat. Utolsó műve (kézirat) „Dalforrás“ 200 dalszámot tartalmaz, mely hihetőleg nem sokára nyomtatásban is fog megjelenni.

— **Molnár Aladár** emlékének tiszteletére a balaton-felvidéki tanítótestület nov. 8-án a sirkő-felállítás alkalmából ünnepélyes közgyűlést tartott, melyen Szép Lipót veszprémi kartársunk a közp. választmány megbízásából egyesületünket képviselte. Alkalmi emlékbeszéddel méltatta a megdicsőült tanférfiu érdemeit, mely beszéddel egyesületünknek és általában a magyar zsidó tanítóságnak becsületére vált.

— **Elhalálozás.** Göndöcs Lajos fővárosi igazgatótanító, munkás élete 68-ik évében f. évi nov. 24-én rövid szenvedés után váratlanul jobb létre szenderült. Béke poraira.

— **Hymen.** Rottler Salamon, a pesti izr. hitk. fiúiskola rendes tanítója jegyet váltott Hacker Johanna kisasszonynyal, Klein Ármin új-kécskei kartársunk Bloch Katicza kisasszonyt Csongrádon és Rosinger Márton. Miskolczon működő kartársunk eljegyezte Reisz Janka kisasszonyt Lippán. Fogadják a legmélyebben érzett szerencsekívánatainkat!

— **Derék hitközség.** A tapolczai izr. hitközség képviselőtestületének három éves mandátuma lejárván, az új választás f. h. 27-re tüzetett ki. Az érdemes elnökség, mely tanítói iránt mindenkor humánus előzékenységet tanusított tekintettel a tanítók mostoha anyagi helyzetére f. hó 5-én Lessner S. elnöklete alatt tartott záró-ülésében mint az előző években is, a tantestület két családtagja részére az 1888. évre segélyképen 50—50 frtot szavazott meg. — Ezen határozata után három évi sikerdus működését, befejezettnek nyilvánította. Fogadja a nagyérdemű elnökség ezen nemes tetteért, valamint a tanügy iránt tanusított buzgalmaért, a tantestület őszinte köszönetét. *Strausz Zsigm., néptanító.*

— **A tapolczai izr. jótékony krajezár egyesület,** mely Dr. Löwensohn elnök és Pollák Adél pénztárnok által elismerésre méltóan kezeltetik, az idén is 15 iskolás gyermeket tankönyvekkel, lábbelivel és téli ruhával gyámolított.

— **Helyreigazítás.** Egyesületünk győrvidéki körének Kapuvárott tartott közgyűléséről szóló tudósításunkban az van mondva, hogy Schwarz Náthán kartársunk azon véleményben van, hogy a héber nyelv tanítása teljesen fölösleges. Az illető kartárs megkeresése folytán kijelentjük, miszerint az ő véleménye itt nincs hiven tolmácsolva. A tudósítás gyorsírási jegyzetek nyomán lett ugyan avatott kéz által egybeállítva, de nekünk egyáltalán nem áll jogunkban Schwarz ur szavaiban kételkedni, miértis az illető passust szívesen helyreigazítjuk.

— **Hittudományi felolvasások.** Dr. Goldziher Ignác úr az egyetemi zsidó ifjuság számára egy felolvasási ciklusban kezdte hitelveink keletkezését és terjedését a különböző időszakokban, történeti oknyomozás alapján fejtegetni. Tudományos és tanulságos felolvasása iránt nagy érdeklődés mutatkozik úgy az egyetemi ifjuság, mint a műveltebb fővárosi közönség köreiben.

— **Gyermekek ruháztatása és ötetése.** A szegedi zsidó hitközség az előző évekhez méltólag ez idén is bebizonyította, miszerint a zsidó felekezet alapját a jótékonytársaságot legszentebb kötelességének tartja. F. hó 20. d. e. 11 órakor a hitközségi Elöljáróság, jótékony egyesületek és egyes adakozók jelenlétében nem kevesebb mind 92 gyermeket látott el fejtől-talpig nagyon jó téli ruhával. Főtisztelendő Dr. Löw Immanuel főrabbit rövid beszédben emlékezve meg az

elhunyt alapítványozókról, megköszönve az egyes adakozók készségét, jó magaviselet és szorgalmas tanulásra buzdította a gyermekeket. Ezután egy 4. osztályu fiu szép szavakban köszönte meg a hitközség ismételt jótékonyágát, az egyszerű, de magasztos ünnepély véget ért. Engedje az Isten, hogy a szegedi hitközség mindig hűséggel ragaszkodjék felekezeti erényeihez és dicsőségére válják Izrael Istenének, és példa-adója legyen azon hitközségeknek, a melyek még mindig nem teljesítik ilyen irányban felekezeti hivatásukat. Közleményem első részét befejezve, legyen szabad egy újabb mozgalomnak már is szép eredményéről a t. olvasó közönséget értesíteni.

A közel elmúltban a sajtó figyelmessé tette a közönséget az éhező iskolás gyermekek szomorú állapotáról. A mit a bécsiek most kezdeményeznek, a mit a főváros utánozni kezdett, azt a szegedi zsidó hitközség már évek óta gyakorolja. A jelen tanévig az izr. nőegylet támogatva a hitközség és egyes adakozók részéről a szegény iskolás gyermekeket ellátta ebéddel. Ezen év nyarán a szegedi zsidó leányok egyesek részéről buzdítva „Leány egylet“ czímet viselő egyletté alakultak és célul tűzték, egy konyha felállítását az éhező iskolás gyermekek etetésére. Az ügybuzgalom, a kitartó iparkodás, meghozta a megérdemelt gyümölcsöt. A megalakulás rövid idejét tekintve, meglepő eredményt képes ezen fiatal leányegylet felmutatni. A cél elérését előmozdítandó, sorsolással egybekapcsol nagyszerű munkakiállítást rendeztek és főtisztelendő Dr. Löw Immanuel ugyan ezen czélra felolvasást tartott. Ezen jövedelmek és egyesek pénz és természetbeni adománya lehetővé teszi, hogy az egylet ma már 40 iskolás gyermeket lát el naponta ebéddel. Ezt nem kell dicsérni itt a munka maga dicséri a mestert. Vegyenek példát az ország zsidó leányai a szegedi lelkes zsidó leányokról, hassanak hasonlólag a jótékonyág téren, és az érzékeny női szív, könyörüljön az éhezőkön. Teremtsenek módot az éhséget csillapítandó, és Isten áldása fogja törekvésüket kísérni.

Szeged, 1887. november 21-én. *Deutsch Samu*, zs. tanító.

— **A Paedagogiai zsebnaptár** az 1887-88. tanévre. Tanárok, tanítók más tanügyi tényszerzők számára szerkesztette Orbók Mór tanító-képző intézeti tanár. Kiadja Heckenast G. utóda: Drodtleff Rudolf Pozsonyban. Megjelent a második évfolyama. Akár belső berendezésél és gazdag tartalmát akár alakját és diszes kiállítását tekintve, joggal mondható, hogy hasonló tanügyi naptár a magyar könyvpiaczon ezideig nem fordult meg. Táblája pénz párczával s czeruzatartóval van ellátva. A naptár finom vászonba van kötve, külső lapján fekete lakk nyomás van.

A naptárnak rendkívül gazdag tartalmából csak azt említjük meg, hogy közli a magyarországi tanfelügyelők arczképeit s miniatúr életrajzait, továbbá a magyarországi népoktatási intézeteknek s azok tanárainak és tanítóinak névsorát. A tanító képezdék, a felsőbb leányiskolák és polgári iskolák s azok igazgatói külön és csoportosítva vannak. A vonalozott rovatok sem hagynak fenn kívánni valót. Egy példány ára 60 kr. A ki a 60 krt posta-utalvánnyal előre beküldi, annak a naptárt a kiadó bérmentve küldi meg.

Felhívás az iskolatakarékpénztárak érdekében azon tisztelt tanítók, tanítónőkhöz, kik eddig iskolatakarékpénztárt nem kezelnek. Szükségesnek tartjuk az iskolatakarékpénztár hasznos és áldásos intézményét az iskolai év kezdete alkalmából ismételten önök becses figyelmébe legmelegebben ajánlani. Kövessék azon 1000 pályatárs példáját, a kik áthatva az ügy hasznosságától, a kérdéses intézményt rövidebb hosszabb idő óta hazánkban jó eredménnyel kezelik. Fölösleges ujólag ismételnünk az iskolataka-

rékpénztárak üdvös voltát, csak annyit mondunk, hogy az 1000 kezelő tanító beadott jelentésében kivétel nélkül a legnagyobb elismeréssel nyilatkozik az iskolatakarékpénztárak jellemképző hatásáról, mely sok esetben a szülőkre is kiterjed. A kitűzött cél tehát az eredmény által igazoltatott és 1000 tanító már egy egész kis hadsereg a jó ügy szolgálatában; de ha vesszük, hogy összesen 22000 tanító működik az országban, akkor kiderül, hogy még 5% sem lett megnyerve a nemes cél érdekében. Ez vezérel bennünket e lépésre, hogy újólág alkalmat keressünk az ügytől ma is távol állóknak megnyeréséért. Iparkodjunk gr. Széchenyi Istvánnak, a legnagyobb magyarnak böles mondatát követni: „Legyünk meggyőződve, hogy köztünk többé-kevésbé mindegyik, sőt hazánk minden fia, vérünk népesaládunk jótévője, nemzetünk feldiszipője lehet; és azért töltse be minden magyar ember helyét hü sáfárilag. Felkérjük tehát azon tanító urakat és nőket, a kik az iskola-takarékpénztárakat meghonosítani óhajtják, hogy e végből alulirott bizottsághoz (Budapest, Köztelek) forduljanak, a mely által — Weisz B. Ferencz adományából — díjmentesen láttatnak el a kezdethez szükséges nyomtatványokkal. — (U. i.) Azon tisztelt tanítók és tanítónők pedig, kik iskola-takarékpénztárakat kezelnek, de a kért jelentésüket a lefolyt tanévről még be nem küldték, tisztelettel felkéretnek, hogy azt mielőbb beküldeni sziveskedjenek. A hátralevő jelentések száma 290. Budapest, 1887. szeptember 9-én. Az országos gazdasági egyesület iskolatakarékpénztári bizottság nevében *Weisz B. Ferencz.*

— **Az Orbok Mór által szerkesztett „Paedagógiai Plutarch“-ból** megjelent a 14. és 15-ik (kettős) füzet, mely a második kötet 4-ik és 5-ik füzetét képezi. E vállalat életrevalóságáról és hiánytpótló volta felől a vallás és közoktatási miniszter is meggyőződven, azt ez évi 4417. sz. a. kelt rendeletével valamennyi hazai népoktatási intézetnek megszerzés céljából ajánlotta. A most említett kettős füzetben Kurz befejezi Milde életrajzát. Benke István Zwingliről, a nagy reformátorról, Rissányi József Franckeről, a szegényiskola és az árvaházak alapítójáról igen élvezetes jellemrajzot írnak, egy-egy ívnyi terjedelemmel. Györffy Iván és Vass Mátyás neves tanítók életrajzát is e füzetben találjuk, kitünő szakavatottsággal megírva Samu József é. Böngérfi János által. A füzetet Groó Vilmosnak, a felvidék népszerű tanfelügyelőjének arcképe és sikerült életrajza egészíti ki. Melegen ajánljuk e valóban hasznos és érdekes vállalatot a tanférfiak és iskolák figyelmébe. A tanév kezdete legalkalmasabb idő arra, hogy az iskolák könyvtárai számára e mű megszerzettessék. Előfizethetni 5 füzetre 1 frttal, 10 füzetre 2 frttal. Az I-ső kötet ára füzve 2 frt., díszkötésben 2 frt 80 kr. Egy diszes bekötési tábla ára 60 kr. s megrendelhető a kiadónál, Drodltléf Rezsónél, Pozsonyban.

Szerkesztői üzenetek.

H. S. Miskolcz. Helyes! Csak két forint. **H. B. Péterfán, Neumann V Tisza-Beón és N. N.** A felvételre orvosi bizonyítvány szükséges, mely az egészséges testi állapotot igazolja és legalább 2 frt mint félelvi tagsági díj. **Kohn M.** Német-Boly. Cikkét tárgyhalmaz miatt még mindig nem hozhattuk. Majd reá kerül a sor. **L. S.** Sárospatak. „A háladatosságról“ című dolgozatát már elkésztettnek tartjuk. **Bérczi Fülöp,** Orosházán. Aktuális cikke majd jön. **B. J.,** Nagy-Beeskerek. **D. S.** Szeged. „A zsidó tanítók árvakázáról“ írt cikkeiket talán máskor hozzuk. — **T. . . .** „Zsidó polgári iskolák felállítása“ című dolgozat nem válik be. — **Hegyi J.,** Erdőbénye. A „Vegyesek“ közt levő „Helyreigazítás“ felszólalását tárgyalanná tette. **Kulka Dávid,** Beczkó. A hetenkinti 2 kros gyűjtéséből árvaházat soha sem fogunk felállíthatni.

Klein Mór, Radosna. Bizony derék hitrokonunk Schreiber Mór példáját kevesen követik a felső vidéken és a zsidó felekezeti iskolák csökkenését mi is fájjaljuk. Különben „Hiné lau jonim velau jison saumér jisraél.” **S... D...**, Babócsa. A tanító semmi körülmény között ne legyen schachter. Ez mi határozott meggyőződésünk. Kár volna az ellenkezőt hasztalanul bizonyítgatni. **Rei... M.** Kérésének engedünk.

L... E... Vörösvár. Neve Bartal Rezső és lakhelye Esztergom. **E... I...** Gy...n. Mi itt a távolból bizony nem adhatunk tanácsot. Legjobb lesz az illető kir. tanfelügyelőt kérdezni. **S... H...**, Kolozsvár. Orvosi bizonyítványa nem szükséges már. **V... I...**, B.-Mágocs. Az 1876. évi iskolatörvényt a Ráth-féle könyvkereskedés útján megrendelhető; de a congressusi alapszabályok teljesen elfogytak már. Az 1868. évi 38. t.-cz. 141. §. az izr. tanítóra is vonatkozik, ha más törvényes intézkedés erre nézve nem történt. Isteni tisztelet körüli funkciókra a tanító nem kényszeríthető.— **Erber Lipót**, Nyitra. Nagy örömmel vettük a hirt, hogy Nyitrán ezután a bibliát magyar fordítással fogják tanítani. Üdvözljük a derék iskolaszéket és még derekabb kartársainkat, kik ily hazafias határozat érdekében lelkesen sikra szálltak. **P... S...** Zombor. Igazsága lehet, de könyveinkben úgy van, a mint előadtuk. Bíró elé azonban a dolog nem kerül.— **B. M.**, Tolcsva. A f. év végéig még csak egy forinttal van hátralékban. **R. L.**, A.-Maróth. Folyó év végéig esedékes tagsági díja ezzel törlesztve van.

A vallástanító uraknak az iskolába rendes tankönyvül való bevezetés céljából, a következő általánosan használt kiadványainkat ajánljuk:

KOHN SALAMON

első oktatás a bibliai történetben — Erster Unterricht in der biblischen Geschichte

16-ik javított magyar-német kiadás, elemi iskolák számára. Ára kötve **40 kr.**

KOHN SALAMON

BIBLIAI TÖRTÉNET

az izr. ifjuság számára.

A felső nép. polgári. középiskolai tanulók használatára. 3-ik javított kiadás. Ára **44 kr.**

KOHN SALAMON

VALLÁSTAN

az izr. ifjuság számára.

A felső nép. polgári. középiskolai tanulók használatára. 3-ik javított kiadás. Ára **50 kr.**

SALAMON KOHN

Lehrbuch der mosaischen Religion,

für Schulen mit deutscher Unterrichtssprache. 3. verbess. Aufl. Preis **50 kr.**

Erstes Buch Moses,

hebräisch, mit einer wortgetreuen deutschen Übersetzung, herausgegeben von **Salamon Kohn**. Zwei Hefte. Preis **1 fl.**

Nagyobb megrendeléseknél az árkedvezményen kívül, szegény tanulók számára 10 példány után egy ingyenpéldányt adunk. Megrendelések

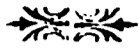
LAMPEL RÓBERT (Wodianer F. és Fiai)

könyvkereskedés és könyvkiadóhivatalához czimzendők

Budapest, váczi utca 13. sz.

Schlesinger Ignácz nyomdája, Budapest rostély-utca (Károlykaszánya) 3. sz.

Az „Országos magy. izr. tanítóegyesület“ tagjainak névsora.*)

Alapító tagok.**)

Engel Adolf, Pécs.
Dr. Pillitz Benő, Veszprém.
Schreiber Ferencz, Bécs.

Pártoló tagok :

- Auspitz Adolf, Nagyvárad.
5 Bánóczi József dr., Budapest.
Back L. Samu, Budapest.
Bacher Vilmos dr., Budapest.
Bloch Mór, Budapest.
Id. Deutsch József, Csorna.
10 Deutsch Jakab, Budapest.
Friedmann Mór, Budapest.
Goldberg Rafáél dr., Budapest.
Goldziher Ignác dr., Budapest.
Kayserling Miksa dr., Budapest.
15 Kecskeméti izr. hitközség.
Kohn Samuel dr., Budapest.
Lederer Adolf, Budapest.
Löw Immanuel dr., Szeged.
Neustadt Gusztáv, Budapest.
20 Dr. Pfeiffer Fülöp, Győr.
Popper Ármin, Budapest.
Rosenbaum Adolf, Budapest.
Simon József dr., Budapest.
Spitzer D. H., Budapest.
25 Schmiidl Albert, Budapest.
Schweiger Márton, Budapest.
Schwartz Ármin, Budapest.
Singer és Wolfner, Budapest.
Stein Sámuel, Berlin.
30 Spitzer József, Budapest.
Tauszig Siegfried, Budapest.
Tapolczai izr. hitközség.
Ullmann Károly, Budapest.
Váczai izr. hitközség.
Vitt Mánó, Vác.
Wahrmann Sándor, Budapest.
Weiner Károly, Budapest.
Wolfner Gyula, Budapest.
Wittmann Lajos, Farád.
40 Zilahi Sámuel, Budapest.

Rendes tagok :

Adler Jakab, Pozsony.
Adler József, Pécsvárad.
Adler Simon, Budapest.

*) E névsorba mindazon r. tagok vannak felvéve, a kik alapszabályaink 9. §. értelmében jogaikat fenntartották.

***) Ide csak az utolsó évben nyert alapító tagok neveit vettük fel.

- Altmann Mór, N.-Kanizsa.
45 Back Etelka, Budapest.
Bak Izrael dr., Budapest.
Bányai Jakab, N.-Beckerek.
Bassó Vilmos, Baja.
Bátori Sándor, Albert Irsa.
50 Baum Ármin, Perbete.
Baum Fülöp, Veszprém.
Baumgarten Sám., Györgysziget.
Baumgarten Simon, Miskolcz.
Baumhorn Ede. Szolnok.
55 Beer Mór, Ada.
Beck József, Budapest.
Berkovits Károly, Hidalmás.
Bernhárd Mór, Trencsén.
Becher Jakab, Budapest.
60 Balogh Ármin, Budapest.
Bartfeld Jenőke, Felső Micsinye
Bräuer Samu, Léva.
Bleier Izák, Miskolcz.
Blitz Sámuel, Érsekujvár.
65 Blum Joachim, Uj-Verbász.
Blum Salamon, Uj-Verbász.
Blumschein Lipót, Esztergom.
Bogner Jakab, Vác.
Borsódi Miksa, Urmény.
70 Böhm József, Kis-Bér.
Braun Dávid, Györgysziget.
Braun Mór, Szenicz.
Braun József, Tiszaföldvár.
Bräuer Samu, Léva.
75 Brüll Soma, Kadárkut.
Bun Samu, N.-Kanizsa.
Buxbaum Henrik, Pozsony.
Bónis Menyhért, Tolesva.
Boskovitz Flóra, Győr.
80 Csajági Béla, Budapest.
Csukási Fülöp, Budapest.
Csukási Mór, Makó.
Deutsch Imre, Urmény.
Deutsch Ilona, Baja.
85 Deutsch Henrik, Budapest.
Deutsch Salamon, Ó-Becse.
Deutsch Sámuel, Szeged.
Décsi József, Érsekujvár.
Deutelbaum Lipót, Simony.
90 Dobozi Jenő, Szentés.
Dónath Ármin, Trencsén.
Duneitz Dávid, Dunapataj.

- Erber Lipót, Nyitra.
Erdős Miksa, Abauj-Csányi.
- 95 Eichenbaum Ignác, Cs.-Apátfalva.
Eichenbaum Lipót, H. Szoboszló.
Engländer Adoly, H.-M.-Vásárh.
Elszassz Manó, Rózsashegy.
Fantus Izr., Uj-Vidék.
- 100 Frank Katicza, Kis-Szekeres.
Fischer Ferencz, Földes.
Fischer Ignátz, Nyitra.
Fischer József, Györsziget.
Fischer Lipót, Luki.
- 105 Fischhof Márk., Heves.
Fischer Mór, Kapuvár.
Fischer Mór, H.-Nádudvar.
Fischer Márk., Budapest.
Frischer Nándor, Tolcsva.
- 110 Fleischmann Izrael, Zsámbék.
Fleischmann Lipót, B.-Bánya.
Flesch Miksa, Budapest.
Friedmann Bernát, N.-Bajom.
Fried József, Trencsén.
- 115 Földesi Joachim Budapest.
Füchsl Márk., L.-Szt.-Miklós.
Füredi Ignátz, Budapest.
Fürth Samu, Érsekújvár.
Fürst Győző, Nyitra.
- 120 Galanthai Bernát, Györgysziget.
Gang Lajos, N.-Mezger.
Glasel Izrael, Rajecz.
Gerc Antal, Ozora.
Gettler Ignátz, Mező-Tur.
- 125 Geiger Miksa, Esztergom.
Gerlóczy Gyula, Baja.
Goldstein Jakab, D.-Földvár.
Goldstein Mór, Baja.
Goldner Izidor, Léva.
- 130 Goldberg Maier, Budapest.
Grosz Gusztáv, Szt.-Tamás.
Groszmann Adolf, Trencsén.
Gottlieb Márk., Ungvár.
Györki Károly, Apatin.
- 135 Györi Adolf, Budapest.
Goll Fáni, Győr.
Goldberger Simon, Miskolcz.
Grünfeld Izsák, Budapest.
Goldberger Ida, Baja.
- 140 Gutfreund Nándor, K.-Uj-Szállás.
Guttenberg Sámuel, Budapest.
Grünbaum Sarolta, N.-Kanizsa.
Grünberger Izsák, Topolya.
Grünfeld Mór, Ó-Kanizsa.
- 145 Grün Jakab, Paks.
Haas Armin, Mező-Berény.
Haas Mór, Péczel.
Hahn Adolf, Pozsony.
Hahn Dávid, Pozsony.
- 150 Halász Náthán, Budapest.
- Handelmann Leó, Szabadka.
Handler Henrik, Kis-Körös.
Havas Bertalan, Siófok.
Havas Károly, Rév-Komárom.
- 155 Heimann Kálmán, N.-Palánka.
Heller A. Lipót, Czabaj.
Herczfeld Lipót, Pápa.
Herczog Bernát, Puchó.
Herczog Dávid, D.-Földvár.
- 160 Hegyi Ignátz, Buly.
Hirsch Adolf, Mező-Tur.
Heilpern Benő, D.-Szerdahely.
Hirschler Dávid, N.-Vázsony.
Hölländer Armin, Érsekújvár.
- 165 Horovitz Samu, Melsicz.
Horowitz Katalin, Szeged.
Horowitz Jakab, H.-M.-Vásárhely.
Horovitz Simon, Apostog.
Hochberger Adolf, T.-Szt.-Miklós.
- 170 Hochenberg B., N.-Bicse.
Hrszerl György, Lugos.
Kanitz Zsigmond, Vaál.
Katz Henrik, Szt.-Miklós.
Kaufmann József, Budapest.
- 175 Keleti Vilmos, Budapest.
Kálmán Mátyás, Turkeve.
Kellert Lajos, N.-Kanizsa.
Kellner Ignátz, Siklós.
Kellner Fülöp, Szilas-Balhas.
- 180 Kemény Mór, N.-Kanizsa.
Kicz József, Budapest.
Kürtz Lipót, Trencsén.
Kis Vilmos, D.-Pentele.
Klauber Jónás, Kecskemét.
- 185 Klein Armin, Uj-Kécske.
Klein Simon, Verebély.
Klein Ignátz, Deés.
Klein Sámuel, Szeged.
Klein Mór, N.-Sur.
- 190 Kleinwald Lipót, U-Becse.
Klingenberg Jakab, Pécs.
Knopfler Sándor, S.-A.-Ujhely.
Kohányi Sámuel, Budapest.
Kohn Anna, Szeged.
- 195 Kohn Armin, Pruzsina.
Kohn Ede, Bisztricsény.
Kohn József, Szenicz.
Kohn Lajos, Baja.
Kohn Miksa, Fadd.
- 200 Kohn Simon, Miskolcz.
Kohn Vilmos, Pelyvás.
Kollek Ahron, B.-Bánya.
Kornfeld Gyula, Budapest.
Kondor Ignátz, Budapest.
- 205 Kondor József, N.-Kanizsa.
Kornstein Ignátz, Högyész.
Kömlödy Mór, Budapest.
Kramer Miksa, Vác.

- Krausz Jakab, Veszprém.
 210 Krausz Simon, Miskolcz.
 Krausz Ármin, Csorna.
 Krausz Salamon, Lengyeltóti.
 Kuti Zsigmond, N.-Kálló.
 Kuttner Miksa, Budapest.
 215 Laufer Lajos, Paks.
 Lederer Ábrahám, Budapest.
 Leszlauer Róza, Kapuvár.
 Lévai Miksa, Budapest.
 Lévai Izor, Bács-Topolya.
 220 Leitersdorfer József, L.-Rózsahegy.
 Lilienthal Ignácz, Verbó.
 Lichtenstein Izr., Baja.
 Lichtenfeld Jakab, Abauj-Szántó.
 Lichtenstern Vilmos, Érsekújvár.
 225 Löwenstein Paulina, Veszprém.
 Löwenstein Hermina, B.-Bánya.
 Lippe József, H.-Böszörmény.
 Lipscher Jakab, Zsámbék.
 Löwy Lfrain, Petrovác.
 230 Löwy Fülöp, Stanicsics.
 Löwy Sámuel, Nádudvar.
 Löwinger Bertalan, Heves.
 Liebermann Samu, K.-Szt.-Péter.
 Löffler Jónás, N.-Becskerék.
 235 Lövenbach Jozsefa, N.-Kanizsa.
 Leitner Samu, Homonna.
 Lusztig Emma, Budapest.
 Lusztig Suszmann, Budapest.
 Lusztig Mihály, Déva-Ványa.
 240 Lustgarten J. A., Csáktornya.
 Mandl Bernát, Budapest.
 Malnai Mihály dr., Budapest.
 Margarethen Izr., Ungvár.
 Mársik Fülöp, A.-Irsa.
 245 Maislis Ferencz, Budapest.
 Mendl Lajos, Budapest.
 Metzl Henrik, Rózsahegy.
 Morgenstern Jakab, Budapest.
 Munk Béla, Trencsén.
 250 Müller Adolf, Budapest.
 Malnai Mihály dr., Budapest.
 Menczer Ign., Hidaskürt.
 Neufeld Ármin, Zólyom.
 Neufeld Gusztáv, Érsekújvár.
 255 Neumann Ármin, Arad.
 Nuszbaum Józs., Kaposcs.
 Orenstein Salam. Jászbnrény.
 Österreicher Mór. Pápa.
 Ozer Zsigmond, Budapest.
 260 Paszternak Dávid, Abaujszéplak.
 Pfaufeder Márk., Illava.
 Popper Mór, Alsó-Lieszko.
 Pfeiffer Mór, Győr.
 Pollák Albert, Pozsony.
 265 Pollák Káim, Budapest.
 Pollák Jakab, Endrőd.
 Pollák Samu, N.-Zombor.
 Presser József, Ny.-Zsámbokr.
 Radó Vilmos, Budapest.
 270 Ransburg Adolf, Czegléd.
 Reich Mór, Kunfélegyház.
 Reimann Mór, Ny.-Komját.
 Reich Ignácz, Budapest.
 Reif Jakab, Budapest.
 275 Reisz Izsák, Chropó.
 Reisz Lipót, Aranyos-Marot.
 Révai Miksa, Keszthely.
 Révai Miksa, Budapest.
 Rosenberg M. Dávid, Topolya.
 280 Rosenberg N., Csallóköz-Somorja.
 Rosenberg Jakab, B.-Szt.-Mihály.
 Rosenzweig Arnold, T.-Szt.-Márt.
 Rosenfeld Izidor, N.-Szombat.
 Rosenfeld Miksa, Csököly.
 285 Rechnitz Adolf, B.-Bánya.
 Redlich Mór, Boldogasszony.
 Reichenthal Ármin, Farád.
 Rottenberg M. Nöé, Kassa.
 Roth Ede, Mosony.
 290 Rotter Salamon, Budapest.
 Roth Zsigmond, Miskolcz.
 Rosinger Márton, Miskolcz.
 Raab Dávid, Karczag.
 Sági József, Kis-Bér.
 295 Salamon Náthán, Nyék.
 Schächter Károly, Györsziget.
 Scheer Bernát, Baja.
 Schiller Berta, Mosony.
 Schichtanz Ármin, Budapest.
 300 Schiff Adolf, Szarvas.
 Schiff Jeanette, Szikszó.
 Schiff Sarolta, Szolnok.
 Schlesinger Ármin, Erd.
 Schlesinger Ignácz, N.-Bajom.
 305 Schlesinger Lipót, Makó.
 Schlesinger Sámuel, Budapest.
 Schmolka Salamon, Cservenka.
 Schneider Jakab, S.-A.-Ujhely.
 Schön Bernát, Győr.
 310 Schön Dávid, Budapest.
 Schön József, Budapest.
 Schönbrunn Márk., Miskolcz.
 Schulhof Lipót, Ó-Moravicza.
 Schwarz Jakab, B.-Bánya.
 315 Schwarz Károly, Barcs.
 Schwarz Lipót, Kassa.
 Schwarz Márk., Vác.
 Schwarz Miksa, Bolcsó.
 Schwarz Ignácz, Nyitra.
 320 Schwartz Sámuel, Veszprém.
 Schwarz Mór, Budapest.
 Schwarz Náthán, R.-Ujfalu.
 Schwarz Szerena, Budapest.
 Sillmann Ármin, Márkusfalva.

- 325 Seltmann Lipót, Párkány.
Silberstein Ede, Mosócz.
Singer Adolf, B.-Gyarmat.
Singer Fáni, Győr.
Singer Izrael, S.-A.-Ujhely.
- 330 Sproncz Dávid, Miskolcz.
Stárk Ármín, Feketehegy.
Stárk Mór, Szenicz.
Steckelmacher Bernát, Ó-Buda.
Steckler Sámuel, Baja.
- 335 Steinitz Gyula, Luki.
Steinhardt Márk., Makó.
Steiner Ignátz, Léva.
Steinschreiber, J. S.-Szt.-Péter.
Stern Ábrahám, Budapest.
- 340 Stern Ármín, Olaszi-Liszka.
Stern Dávid, Dombóvár.
Stern Izidor, Beremend.
Stern Jakab, Kassa.
Stern Mór, Budapest.
- 345 Stern Karolin, Szeged.
Stier Ignátz, Mosony.
Salamon Nathán, P.-Nyék.
Steiner Dávid, Babocsa.
Strasser Ignatz, Czece.
- 350 Strausz Zsigmond, Z.-Tapolca.
Stricker Simon, Baja.
Spitzer Adolf, Apostog.
Spitzer Ignátz, Battonya.
Spitzer József, Baja.
- 355 Spitzer Lipót, Szécsény.
Süss Ármín, Högyész.
Süssmann Károly, Pozsony.
Szalai David, Budapest.
Szántó Eleázár, Budapest.
- 360 Szántó Illés, Kecskemét.
Szécsény Hermina, Budapest.
Szirmai József, Vágújhely.
Szimányi Adolf, Puchó.
Szép Lipót, Veszprém.
- 365 Szontágh Jenő, Szolnok.
Szögyi G. Vilmos, Győr.
Szögyi Ignátz, Vágbesztercze.
Tauszig Mór, Gyönk.
Tauszki Sámuel, Kunfélegyh.
- 370 Tausz Ármín, Szt.-Endre.
Teschner Salamon, Ugyics.
Tolnai J. Béla, Budapest.
Vértessi Adolf B. Mágocs.
Vogelhut Dávid, L.-Szt.-Miklós.
- 375 Vogl Ignátz, Székesfehérvár.
Walder Jakab, Baja.
Walder Mór, Czepléd.
Weber Soma, Budapest.
Weinberger József, N.-Bicse.
- 380 Weinberger Mór, Turzowka.
Weinberger Róza, Győr.
Weinberger Simon, Ócsöd.
Weisz Farkas, Budapest.
Weisz Gábor, Czepléd.
- 385 Weisé J. Kálmán, Budapest.
Weisz Mózes, Miskolcz.
Weisz Náthán, Lőcse.
Weisz Mariska, Budapest.
Weisz Miksa, Galgóc.
- 390 Weisz Lipót, Szécsény.
Weisz Mór, Dombóvár.
Weisz Samu, Szakolca.
Weisz Soma, Izsák.
Weisz Pinkász, Kun-Hallas.
- 395 Wiener Jakab, Érsekújvár.
Wilheim József, Kolozsvár.
Wessel Ábrahám, Pécs.
Wittenberg Vilmos, Tata.
Winternitz Ignác, K.-Szt.-Márton.
- 400 Wurmfeld Ignátz, Körmend.
Zeisler Mór, Alberti-Irsa.
Zuckermann Frigyes, Homonna.
- 403 Zsengeri Sámuel dr., Budapest.

Budapesten, 1887. február 8-án.

Morgenstern Jakab
egyesületi titkár.